



JAARVERSLAG 2013

Inhoud

Voorwoord	4
Kerncijfers	5
Personalia	6
VERSLAG VAN HET BESTUUR	
Algemene ontwikkelingen	7
Structuur van het fonds	9
Profiel	
Verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden	
Bestuur	
Commissies	
Deelnemersraad	
Verantwoordingsorgaan	
Intern toezicht	
Externe deskundigen	
Uitbesteding	12
Pensioenbeheer	
Vermogensbeheer	
Bestuurlijke zaken.	12
Governance	
Geschiktheid	
Evaluatie	
Gedragscode	
Transparantie van de kosten	
Integraal risicomanagement	
Dwangsommen en boetes	
Pensioenen.	14
Hoofdpijnen pensioenregeling	
Toeslagen	
Communicatie	
Financiën.	17
Baten en lasten	
Premie	
Technische voorzieningen	
Vermogenspositie	
Dekkingsgraad	
Herstelplan	
Beleggingen.	19
Beleid 2013	
Beleggingsrendementen	

Ontwikkelingen
 Strategisch beleid
 Performance
 Tactische Asset Allocatie
 Verantwoord beleggen

Vooruitblik.	25
Beheerkosten	
Risicoparagraaf.	27
Verantwoording.	30
Verslag verantwoordingsorgaan	
Reactie bestuur	
Verslag van de visitatiecommissie.	34

JAARREKENING

Balans per 31-12-2013	37
Staat van Baten en Lasten over 2013.	38
Kasstroomoverzicht 2013	40
Toelichting behorende bij de jaarrekening 2013	41
Activiteiten	
Overeenstemmingsverklaring	
Presentatiewijziging	
Grondslagen voor de waardering van activa en passiva	
Grondslagen voor de resultaatbepaling	
Toelichting op de balans per 31 december 2013	
Toelichting op de staat van baten en lasten over 2013	
Actuariële analyse	

OVERIGE GEGEVENS

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum	81
Resultaatverdeling	81
Actuariële verklaring	82
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	84

BIJLAGEN

Verloopstaat deelnemers	87
Begrippenlijst	89

VOORWOORD

Geachte lezer,

De financiële crisis die de wereld sinds 2008 in zijn greep houdt is nog steeds niet overwonnen. Sprak ik vorig jaar in mijn voorwoord over een ijzig lage rente, dan valt er over 2013 slechts een lichte verbetering te melden. Voor pensioenfondsen en hun deelnemers blijven de gevolgen van de crisis voelbaar. De dekkingsgraad van de fondsen heeft ernstig onder druk gestaan en de uitkeringen aan gepensioneerden kunnen in vele gevallen, ook bij APF, al enige jaren op rij niet worden verhoogd met de prijsstijgingen. In 2013 ontstond voor APF enig perspectief op herstel. We eindigden het jaar met een dekkingsgraad van 109,3%. Daarmee kwamen we boven het vereiste minimum niveau van 104,2% uit, waardoor APF de pensioenen na afloop van het kalenderjaar gelukkig niet hoefde te verlagen. Wij zijn verheugd dat de pensioenuitkeringen in 2014 zelfs in beperkte mate kunnen worden verhoogd.

Vanwege het feit dat het pensioenstelsel in Nederland niet meer volledig aan de eisen van deze tijd voldoet, stond 2013 in het teken van wijzigingen in wet en regelgeving, danwel van voornemens daartoe. Om te zorgen dat het fonds op zijn taken berekend is en voldoet aan de nieuwe wetgeving, hebben we nagedacht over de governancestructuur van het fonds. Het huidige paritaire bestuursmodel past in de nabije toekomst het beste bij ons fonds, zij het dat in 2014 een zetel voor vertegenwoordigers van pensioengerechtigden ingesteld wordt in de plaats van een werkgeverszetel. De deelnemersraad zal verdwijnen en er komt een nieuw verantwoordingsorgaan waarin de taken van de huidige deelnemersraad voor een deel zijn opgenomen. Ten slotte wordt een permanente raad van toezicht ingesteld. Met deze veranderingen geeft APF per 1 juli 2014 vorm en inhoud aan de Wet versterking bestuur pensioenfondsen.

Zonder ingrijpen zou de pensioenregeling van APF per 1 januari 2014 niet meer voldoen aan de fiscale regels die vanaf dat moment gelden. Daarom hebben sociale partners bij AkzoNobel de pensioenregeling in 2013 aangepast. Met ingang van 1 januari 2014 is de standaardpensioenleeftijd 67 jaar en het opbouwpercentage bedraagt 2,15%. APF heeft de aanpassingen gecommuniceerd met betrokkenen en doorgevoerd in de administratie.

De wetgever heeft voor 2015 verdere veranderingen aangekondigd en hoewel de invoering van de aangekondigde nieuwe financiële regels voor pensioenfondsen om geduld vraagt, heeft het bestuur reeds in 2013 samen met de diverse stakeholders bij de contouren van deze te verwachten nieuwe regels stilgestaan.

De ontwikkelingen op het gebied van pensioen vragen om heldere en toegankelijke communicatie met onze deelnemers. In 2013 heeft het fonds onder begeleiding van een externe deskundige het communicatiebeleid voor de komende drie jaar opnieuw geformuleerd. APF streeft ernaar op een goede manier inzicht geven in de pensioenverwachtingen van actieven en pensioengerechtigden. Alle communicatie wordt ingestoken vanuit het belang van de deelnemer.

Een woord van dank is op zijn plaats aan allen die zich het afgelopen jaar voor het fonds hebben ingezet. De vraagstukken die bij het bestuur voorliggen zijn complex en divers. Het bestuur waardeert de ondersteuning die het bij de uitoefening van zijn taak van de commissies en organen van het fonds, de uitvoeringsorganisaties en het bestuursbureau ontvangt bijzonder. Ik heb er vertrouwen in dat dit een goede basis vormt om de doelstellingen van het fonds te realiseren en te zorgen dat ons pensioenfonds blijft voldoen aan de eisen van deze tijd.

Kees Kuijken, voorzitter

KERNCIJFERS

	2013		2012		2011		2010		2009	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Verzekerden*										
Deelnemers	5.969	15,9	6.005	15,6	5.910	15,1	5.160	12,5	5.074	12,1
Gewezen deelnemers	13.277	35,5	14.279	37,2	15.245	38,8	15.605	37,9	16.500	39,4
Pensioengerechtigden	18.178	48,6	18.154	47,2	18.101	46,1	20.436	49,6	20.329	48,5
Totaal	37.424	100,0	38.438	100,0	39.256	100,0	41.201	100,0	41.903	100,0
(bedragen x € 1 mln)										
Premiebijdragen										
Werkgever + werknemers	86,4		83,3		104,3		89,5		84,3	
Pensioenuitkeringen	222,8		228,2		230,4		230,7		230,6	
Waardeoverdrachten										
Saldo uitgaand/inkomend	3,2		-0,1		-4,6		-1,1		-0,5	
Technische voorziening	4.131		4.360		4.174		3.841		3.570	
Belegd vermogen	4.503		4.450		4.102		4.018		3.879	
Beleggingsresultaat %	4,8		13,1		5,7		7,8		15,9	
Dekkingsgraad %										
Vereist	113		113		114		113		113	
Aanwezig	109		101		99		105		109	
Toeslagen %										
Deelnemers	2,25		-		2,5		1,25		-	
Gewezen deelnemers	-		-		-		-		-	
Pensioengerechtigden	-		-		-		-		-	

* Door de overgang naar een nieuw pensioenadministratiesysteem (MAIA) wordt sinds 2011 een andere systematiek gevolgd. In 2010 werden arbeidsongeschikten jonger dan 65 jaar bij zowel 'Pensioengerechtigden' als bij 'Deelnemers' meegeteld, vanaf 2011 wordt deze populatie alleen onder 'Deelnemers' gerubriceerd; de pre-gepensioneerden worden niet meer onder 'Pensioengerechtigden' maar onder 'Gewezen deelnemers' gerubriceerd. Zie verloopstaat op pagina 87.

PERSONALIA (per 31 december 2013)

Bestuur

Werkgeversleden

drs. C.D. Kuijken (voorzitter)
drs. C.W. van Zuijlen
drs. H.C.B. van der Zee RA (penningmeester)

Werknemersleden

mr. G.J. Niezen (plv. voorzitter/secretaris)
drs. H. Brouwer
Mw. Ir. S.M.L. de Vries AAG

Deelnemersraad

Gekozen door pensioengerechtigden

W.J.M. Adriaanse RA
A.A.M. Bolwerk RA
F.J. Claassen
dr. J.H. Dopper
drs. H.M. Rijn (voorzitter)
ir. P.G. Tjallema (secretaris)
T. van Waart

Benoemd door COR

ing. L.A. van Driel
ing. D. Schut RE

Verantwoordingsorgaan

drs. Ing. P. Drijfhout (voorzitter)
mr. K. Klijn
ir. J.T.V.M. Geusgens
P.H.M. Schellings RA
drs. B. van Boeschoten AAG
drs. N. Bink

werknemer benoemd door deelnemersraad
pensioengerechtigde benoemd door deelnemersraad
pensioengerechtigde benoemd door deelnemersraad
benoemd door werkgever
benoemd door werkgever
wknemer benoemd door deelnemersraad

Bestuursbureau

Q.G. Ligtenstein (directeur)
Mw. Mr. J.H. Lambach (bestuurssecretaris)
P.J.E. Koudijs (notulist)

Raadgevend actuaris

M.C. Stok AAG Towers Watson Netherlands B.V.

Certificerend actuaris

P.L.J. Janssen AAG Towers Watson Netherlands B.V.

Visitatiecommissie

Mw. A. Gram
M.J.M. Kropman RB
drs. D.J. Smit RA

Accountant

drs. H.C. van der Rijst RA PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.

Externe adviseurs

B.M. Iserief (beleggingscommissie)
drs. M. van der Kroft (beleggingscommissie)

Compliance officer

B.M. Peters Nederlands Compliance Instituut

Algemene ontwikkelingen

Wet versterking bestuur pensioenfonds

De Wet Versterking bestuur pensioenfonds moet leiden tot verbetering van de kwaliteit van het pensioenfondsbestuur. De wet is van kracht vanaf 7 augustus 2013. Bepalingen over het verantwoorden van beleggingsbeleid en over geschiktheid en tijdsbeslag gingen direct in. Een belangrijk deel van de wet wordt van kracht vanaf 1 juli 2014, wanneer de nieuwe bestuursmodellen gaan gelden. Een pensioenfonds kan kiezen uit vijf bestuursmodellen. De paritaire modellen kennen een verantwoordingsorgaan (VO), waarin de deelnemers en pensioengerechtigden naar evenredigheid zijn vertegenwoordigd. Naar keuze kan de werkgever worden vertegenwoordigd. De onafhankelijke modellen kennen een belanghebbendenorgaan (BO), waarin de drie geledingen zijn vertegenwoordigd. Tevens wordt door de wet het intern toezicht bij pensioenfonds versterkt.

De Nederlandsche Bank (DNB) ging ervan uit dat fondsen voor 31 december 2013 een keuze voor een model maakten. In het derde en vierde kwartaal van 2013 deed DNB onderzoek naar hoe pensioenfonds zich voorbereiden op de wijzigingen in de governance en hoe ver ze met de invoering van de nieuwe modellen zijn. DNB verwacht dat fondsen voor 1 april 2014 hun totaalpakket van wijzigingen in de statuten alsmede alle meldingsformulieren behorende bij de voorgenomen benoemingen aan DNB voorleggen.

AOW-leeftijd omhoog

Met de Wet "Verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd" gaat de AOW-leeftijd vanaf 2013 per jaar met een aantal maanden verder omhoog. Daarmee komt de AOW-gerechtigde leeftijd in 2019 uit op de 66ste verjaardag en in 2023 op de 67ste verjaardag. In het regeerakkoord is opgenomen dat de AOW-leeftijd sneller omhoog gaat en in 2018 en 2021 uitkomt op de 66ste, respectievelijk de 67ste verjaardag. Het wetsvoorstel ter verdere verhoging van de AOW-leeftijd zal naar verwachting begin 2014 bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Verhoging pensioenrichtleeftijd van 65 jaar naar 67 jaar

Per 1 januari 2014 is de pensioenrichtleeftijd verhoogd naar 67 jaar. Daarna is deze gekoppeld aan de levensverwachting. Verdere verhoging gaat met stappen van één jaar. De komende jaren ligt de fiscale pensioenrichtleeftijd daarom hoger dan de AOW-leeftijd. Door de hogere pensioenrichtleeftijd kan binnen een regeling sprake zijn van een pensioen dat ingaat op 65-jarige leeftijd, een pensioen dat ingaat op 67-jarige leeftijd of een pensioen dat ingaat op hogere leeftijd. Kun je dan één pensioenleeftijd hanteren voor het gehele pensioen? Staatssecretaris Klijnsma vindt dat het kan onder voorwaarde dat de aanspraken actuarieel neutraal omgezet worden, en mits terugzetten naar 65 jaar reglementair mogelijk is. DNB schaart zich achter dit standpunt.

Beperking fiscaal kader

Als gevolg van de Wet Verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd zijn per 1 januari 2014 de maximale opbouwpercentages met 0,1% verlaagd; voor middelloon werd het opbouwpercentage 2,15% en voor eindloon 1,9%. Volgens het gesneuveld wetsvoorstel "Wet verlaging maximumopbouw- en premiepercentages pensioen en maximering pensioengevend loon" zouden de maximale opbouwpercentages met ingang van 1 januari 2015 nog verder worden verlaagd. Uit onderhandelingen van het kabinet met de coalitie- en oppositiepartijen is in december 2013 een nieuw akkoord voortgekomen, waarin de verlagingen worden verzacht. Het akkoord in het kort:

- het fiscaal maximale opbouwpercentage wordt 1,875% voor middelloonregelingen;
- er komt een maximum salarisgrens voor het tweede pijlerpensioen van €100.000;
- er zou een premieverlaging moeten worden gerealiseerd; DNB gaat daar op toezien;

- de positie van zelfstandigen wordt versterkt;
 - de mogelijkheid van inzet van het werknemersdeel in de pensioenpremie voor het aflossen van de hypotheekschuld op de eigen woning wordt verkend;
 - er komt een brede dialoog over de toekomst van ons pensioenstelsel.
- Het gevolg zal zijn dat nagenoeg alle pensioenregelingen in de komende jaren versoberen.

Nieuw Financieel Toetsingskader

De eerste stap in de herziening van het pensioenstelsel bestond uit het verhogen van de AOW en pensioenrichtleeftijd, zoals hiervoor beschreven. De tweede stap is het schokbestendig maken van de pensioencontracten door het aanpassen van de financiële regels voor pensioenen. Deze liggen vast in het financieel toetsingskader (FTK), onderdeel van de Pensioenwet. De planning is dat 1 januari 2015 een nieuw FTK van kracht wordt. In de zomer van 2013 hield staatssecretaris Klijnsma een consultatie over een voorontwerp voor het nieuwe FTK; er werd een scheiding tussen nominale en reële contracten voorgesteld. Na de consultatie koos staatssecretaris Klijnsma alsnog voor één FTK, een tussenvariant. De tussenvariant, ook wel FTK1+ genoemd, is te omschrijven als het FTK voor het nominale contract zoals we dat nu ongeveer kennen. De korte en lange termijnherstelplannen worden vervangen door een spreidingsystematiek voor financiële schokken en voor schokken in de levensverwachting. Die systematiek is vergelijkbaar met de methodiek uit het FTK voor het reële contract. In deze tussenvariant is elke indexatie-ambitie mogelijk. Wel stellen de fiscale regels maxima, net zoals nu. Met de introductie van de nieuwe tussenvariant wil de staatssecretaris ervoor zorgen dat pensioenfondsen oude rechten niet hoeven in te varen in het nieuwe contract. De stand van zaken eind 2013 is dat het voorstel verder wordt uitgewerkt. Staatssecretaris Klijnsma overlegt daarover nog met de pensioensector. Planning is om het wetsvoorstel voor half mei 2014 aan de Tweede Kamer te sturen.

Nieuwe UFR gekoppeld aan marktrente

Het kabinet wil met de invoering van het nieuwe FTK in 2015 ook een nieuwe UFR-methode invoeren voor de berekening van de pensioenverplichtingen. De UFR is de benadering van de marktrente voor looptijden van meer dan 20 jaar. De Commissie UFR adviseerde over de UFR-methode, waarna het kabinet op 1 oktober aangaf het advies van de commissie te willen overnemen in het nieuwe FTK. De commissie wil de UFR niet meer als een vaste rente definiëren, maar wil koppeling aan een voortschrijdend gemiddelde marktrente (forward rente). Voordeel van een variabele UFR is dat geen onduidelijkheid meer bestaat of en hoe dit niveau in de toekomst bijgesteld kan worden. Nadelen zijn de complexiteit van de methodiek en de onduidelijkheid over de vraag in hoeverre het renterisico nog af te dekken is voor pensioenfondsen en of een variabele UFR niet onnodig ten koste gaat van stabiliteit, aangezien de UFR nu ook meebeweegt met marktrenten. Na het advies en het besluit van staatssecretaris Klijnsma besloot Europa eind oktober vrij onverwacht en definitief dat verzekeraars vanaf 1 januari 2016 een vaste UFR van 4,2% moeten hanteren. De STAR pleitte er eind november daarom voor om ook voor Nederlandse pensioenfondsen aan te sluiten bij de Europese vaste UFR. Hier zijn nog geen besluiten over genomen.

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie en de STAR bevat normen voor het gedrag van bestuurders, interne toezichthouders en belanghebbenden in de verantwoordingsfunctie. Daarnaast zijn overkoepelende thema's opgenomen, die gaan zowel over het eigen functioneren van het fonds als van dienstverleners. De Code, die op 1 januari 2014 in werking treedt, komt voor pensioenfondsen in de plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur, die de Stichting van de Arbeid in 2005 heeft gepubliceerd. Staatssecretaris Klijnsma ging in oktober in haar ontwerpbesluit over de Wet versterking bestuur pensioenfondsen nog een stapje verder dan de Code, door de raad van toezicht een rol te geven bij benoeming en ontslag van bestuurders. De Pensioenfederatie vindt dit te ver gaan en ook de Tweede Kamer is kritisch. Op 25 november deelde staatssecretaris Klijnsma mee geen aanleiding te zien om het ontwerpbesluit te wijzigen.

Waardeoverdracht

Bij de uitvoering van waardeoverdracht doen zich problemen voor, waarvan de bijbetalingsproblematiek het meest opvallend is. De mogelijke overgang naar nieuwe reële contracten met voorwaardelijke pensioenaanspraken vanaf 2015 vergroot de complexiteit van de keuze van waardeoverdracht verder en maakt een forse aanpassing van de rekenregels nodig. De STAR, de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars wilden onderzoeken of het recht op waardeoverdracht in stand kan worden gehouden. Partijen werden het niet eens; werkgevers willen het recht op waardeoverdracht afschaffen en werknemers willen het recht juist behouden. In het laatste geval moeten oplossingen gezocht worden voor problemen die optreden bij een onverkorte toepassing van het meegeven van rechten op basis van de gefinancierde waarde. Sociale partners zijn het eens dat in elk geval de bestaande problemen rond de afkoop van kleine pensioenen en partnerpensioenen bij wisseling van werkgever moeten worden opgelost. Staatssecretaris Klijnsma gaf eind december aan dat het recht op waardeoverdracht een belangrijke keuze is voor deelnemers, die dan ook een goed inzicht moeten krijgen in de gevolgen voor hun pensioenopbouw van wel of niet overdragen. Zij vindt het belangrijk dat waardeoverdracht snel en eenvoudig kan worden uitgevoerd. Het voorstel dat de Pensioenfederatie daarover op 6 november deed, spreekt haar aan. Dit houdt in dat niet wordt overgedragen op basis van pensioenaanspraken, daarentegen worden de pensioenverplichtingen die in de boeken van het fonds zijn opgenomen getransfereerd. Zij zal de haalbaarheid daarvan onderzoeken en hoopt de Tweede Kamer uiterlijk eind februari 2014 te informeren over de uitkomst hiervan. De bedoeling is dat het kabinetsvoorstel voor een nieuw stelsel van waardeoverdracht op 1 januari 2015 in werking treedt, op hetzelfde moment als het nieuwe FTK.

Wet Pensioencommunicatie

Uit verschillende onderzoeken en adviezen is gebleken dat de huidige communicatie-inspanningen van pensioenuitvoerders niet altijd het gewenste effect hebben en de verplichte communicatie-uitingen voor een aanzienlijk deel van de deelnemers onvoldoende begrijpelijk zijn. Bij informatieverstrekking zou meer dan nu moeten worden aangesloten bij het perspectief van de deelnemer. Het doel van de Wet 'Pensioencommunicatie' is de huidige bezwaren te ondervangen door in de wetgeving onder meer ruimte te bieden voor maatwerk door pensioenuitvoerders en gelaagdheid in informatie. De mogelijkheden tot digitale informatieverstrekking worden uitgebreid en de communicatie over koopkracht en risico's worden geüniformeerd. Ook zal het pensioenregister stapsgewijs worden uitgebreid met functionaliteiten, zodat het te verwachten pensioeninkomen in een oogopslag inzichtelijk wordt. Er is in november 2013 een voorontwerp van het wetsvoorstel 'Pensioencommunicatie' op de website van de overheid ter consultatie aangeboden. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2015.

Structuur van het fonds

Profiel

Het fonds is statutair gevestigd te Arnhem en is opgericht in 1972. De laatste statutenwijziging dateert van 1 januari 2012. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41047382. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en heeft tot doel uitvoering te geven aan het pensioenreglement, zoals dat geldt voor de aangesloten ondernemingen. Hiervoor wordt voor 37.424 deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden circa € 4,5 miljard vermogen belegd.

Verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

Binnen de Pensioenwet is de verdeling van taken en verantwoordelijkheden op pensioengebied duidelijk vastgelegd. Tussen de werkgever en werknemer komt de pensioenovereenkomst tot stand. De sociale partners maken afspraken over de pensioenregeling. Vervolgens wordt tussen de werkgever en het pensioenfonds een uitvoeringsovereenkomst gesloten. Hiermede wordt de uitvoering van de pensioenregeling bij het

pensioenfonds neergelegd. Het pensioenfonds doet dit op basis van het pensioenreglement. Dit pensioenreglement is de basis voor de relatie tussen het pensioenfonds en de (ex-)werknemers.

Bestuur

In verband met het vertrek van de heer Gering als bestuurslid is mevrouw de Vries, met inachtneming van de daartoe geldende selectieprocedure en nadat de toezichthouder van geen bezwaar heeft doen blijken, per 1 januari 2013 benoemd. Zij is voorgedragen door de vakorganisaties. Volgens het rooster van aftreden eindigde de zittingsperiode van de heren Van Zuijlen en Niezen per 31 december 2013. De heer Van Zuijlen is opnieuw door de werkgever voorgedragen. De deelnemersraad heeft de heer Jalink voorgedragen als opvolger voor de heer Niezen. Het bestuur is van mening dat de heer Jalink kan gaan voldoen aan het profiel, met dien verstande dat voor hem een opleidingsplan is opgesteld om te komen tot het gewenste deskundigheidsniveau. In het kader van dit plan woont de heer Jalink de bestuursvergaderingen als toehoorder bij. De heer Niezen is bereid gevonden zijn bestuurslidmaatschap te continueren totdat de heer Jalink als bestuurslid is benoemd, waarvoor het bestuur hem zeer erkentelijk is. De heren Van Zuijlen en Niezen zijn beiden per 1 januari 2014 door het bestuur benoemd.

In 2013 zijn door het bestuur de volgende belangrijke besluiten genomen:

Governance

- Nadere vastlegging besluitvormingsproces in geval van een financiële crisis
- Benoeming mevrouw de Vries als lid van de auditcommissie
- Benoeming drie nieuwe leden visitatiecommissie
- Benoeming twee bestuursleden per 1 januari 2014
- Totaalpakket aanpassing governancemodel per 1 juli 2014

Pensioenregeling en communicatie

- Toeslagverlening met terugwerkende kracht aan de actieven met de algemene loonrondes per 1 juli 2012 resp. 1 januari 2013 met 1,75% resp. 0,5%
- Communicatiebeleid 2013-2016 vastgesteld
- Uitvoerbaarheid vastgesteld van de pensioenregeling zoals die per 1 januari 2014 door sociale partners is bepaald
- Voorgenomen besluit tot beperkte indexering per 1 januari 2014 voor actieven en inactieven
- Diegenen die recht hebben op een tijdelijk ouderdomspensioen tussen 62 en 65 krijgen in 2014 eenmalig de gelegenheid om dit om te zetten in levenslang pensioen ingaand op 67
- Vaststelling regelingsvariabelen en factoren pensioenregeling 2014
- Vaststellen wijzigingen pensioenreglement per 1 januari 2014 incl. omzetting pensioenaanspraken van 65 naar 67
- Akkoord addendum uitvoeringsovereenkomst 2010-2015

Uitvoering

- Uitvoering Quinto-P onderzoek naar data kwaliteit van de pensioenadministratie

Vermogensbeheer

- Nieuwe dienstverleningsafspraken met custodian
- Beoordeling van de performancemeting van Syntus Achmea te laten verrichten door Braker Investment Consulting B.V.
- Uitbreiding informatieverstrekking en verantwoording inzake maatschappelijk verantwoord beleggen op de website
- Implementeren uitkomsten ALM studie
- Aandelenportefeuille in de ontwikkelde markten structureren volgens het principe van factor beleggen
- Vaststelling Beleggingsplan 2014 en de daarbij behorende beleggingsrichtlijnen 2014

Commissies

Het bestuur wordt bijgestaan door een beleggingscommissie, een auditcommissie en een communicatiecommissie. Daarnaast kent het fonds een klachten-en geschillencommissie en een pensioencommissie, die op ad hoc basis bij elkaar komen. De commissieleden worden door het bestuur benoemd. De taak en werkwijze van elk van de commissies, met uitzondering van de communicatiecommissie, zijn vastgelegd in een huishoudelijk reglement. De communicatiecommissie werkt op basis van het communicatiebeleidsplan. De belangrijkste taak van de commissies is het voorbereiden van besluiten die door het bestuur dienen te worden genomen.

Deelnemersraad

De deelnemersraad bestaat uit 9 leden, waarvan 2 actieven en 7 pensioengerechtigden. Gedurende het verslagjaar heeft een der leden, mevrouw Klinkert, bedankt voor het lidmaatschap van de deelnemersraad. Conform het verkiezingsreglement is de vacature ingevuld door de eerstvolgende verkiezingskandidaat met het hoogste aantal stemmen, de heer Claassen.

De deelnemersraad heeft in 2013 positief geadviseerd over:

- Aanpassing financieel crisisplan
- Jaarverslag 2012
- Diverse aanpassingen pensioenreglement
- Addendum uitvoeringsovereenkomst 2010 - 2015
- Aanpassing verklaring van beleggingsbeginselen

De deelnemersraad heeft voorafgaand aan het boekjaar een ongevraagd advies uitgebracht tot het verzoek om financiële steun bij de werkgever en navraag te doen bij de werkgever naar het verloop van de premie egalisatievoorziening die in het verleden op de balans van de onderneming voorkwam. Ook is men nog steeds niet gelukkig met de procedure zoals die in het verleden gevolgd is bij de afsplitsing van bepaald bedrijfsonderdeel. Na overleg van bestuur en deelnemersraad met de vakorganisaties is destijds geconstateerd dat zowel een verzoek om financiële steun als de navraag naar het verloop van de voorziening primair op de weg van de vakorganisaties ligt. De vakorganisaties hebben in het verslagjaar echter geen aanleiding gezien om deze aangelegenheid opnieuw met de werkgever te bespreken. Gedurende het verslagjaar heeft de Vereniging van gepensioneerden AkzoNobel (VGAN) dit dossier van de deelnemersraad overgenomen en is onder andere met een externe deskundige van gedachten gewisseld over de mogelijkheid en gronden om in geval van een eventuele korting van pensioenaanspraken per 1 april 2014 een beroep te doen op de werkgever. Dit heeft ertoe geleid dat afgevaardigden van de VGAN en de deelnemersraad hierover contact hebben gehad met de werkgever. Het bestuur heeft eveneens de zorg over de financiële situatie van het pensioenfonds bij de werkgever geuit en gevraagd of en zo ja hoe de onderneming het fonds financieel kan steunen. De werkgever heeft begrip getoond voor de situatie alsook voor het verzoek, maar heeft kort na afloop van het verslagjaar met redenen omkleed laten weten geen aanleiding te zien om het pensioenfonds in financiële zin bij te staan, ook niet als een korting aan de orde is.

Verantwoordingsorgaan

Volgens het rooster van aftreden ontstonden per 1 januari 2013 drie vacatures in het verantwoordingsorgaan. De heren Drijfhout en Geusgens zijn per 1 januari 2013 opnieuw door de deelnemersraad benoemd. De werkgever heeft de heer van Boeschoten per 1 januari 2013 benoemd als opvolger van de heer Rossing die per die datum afscheid genomen heeft van het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan gaf in april, bij de bespreking van het jaarverslag over 2012, een positief oordeel af over het gevoerde beleid en de beleidskeuzes van het bestuur voor de toekomst. Dit oordeel was gebaseerd op de aspecten governance, vermogensbeheer, risicomanagement, administratieve organisatie en communicatie. Het verantwoordingsorgaan wisselde in 2013 in twee gezamenlijke vergaderingen met het bestuur van gedachten

over het gevoerde beleid en de lopende zaken. Het verantwoordingsorgaan kwam tijdens het jaar zelf vijf keer samen.

Intern toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie. In de eerste maanden van 2013 zijn nieuwe leden van de visitatiecommissie benoemd. Deze commissie heeft in de tweede helft van het verslagjaar een rapport uitgebracht aan het bestuur. Dit rapport maakt deel uit van het jaarverslag. Het bestuur zal in 2014 bepalen hoe uitvoering gegeven wordt aan de aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Externe deskundigen

Naast deze interne organen kent het fonds een aantal externe deskundigen. De certificerend actuaris stelt jaarlijks een rapport op waarin zijn verklaring is opgenomen. De accountant controleert de jaarrekening en de verslagstaten en geeft een verklaring bij de jaarrekening over de getrouwheid. Het bestuur maakt bovendien gebruik van de diensten van een adviserend actuaris, die het bestuur adviseert bij actuariële vraagstukken. Het fonds laat zich daarnaast bijstaan door onafhankelijke adviseurs. Deze adviseren het bestuur en de beleggingscommissie op het gebied van beleggingen. Tevens heeft het bestuur één extern lid in de beleggingscommissie en twee externe leden in de auditcommissie benoemd. Het bestuur heeft een compliance officer benoemd, die rechtstreeks rapporteert aan de voorzitter van het bestuur.

Uitbesteding

Pensioenbeheer

Het fonds heeft de pensioenbeheeradministratie alsmede de financiële verslaglegging uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer (SAPB). De directeur van het fonds toetst namens het bestuur of de dienstverlening van de uitvoeringsorganisatie voldoet aan hetgeen in de overeenkomsten, waaronder de service level agreement (SLA), is vastgelegd. De directeur rapporteert maandelijks aan het bestuur. In het boekjaar zijn er geen vermeldenswaardige bevindingen geweest ten aanzien van de beheersing van de uitbestede activiteiten.

Vermogensbeheer

Syntrus Achmea Vermogensbeheer (SAVB) is door het fonds aangesteld als fiduciair manager. Deze functie wordt vervuld door de afdeling Strategisch Pensioenmanagement van SAVB. Daarnaast is SAVB actief als beheerder van de vastrentende portefeuille. Namens het bestuur bewaakt de directeur van het fonds of de dienstverlening van SAVB voldoet aan wat daarover is overeengekomen. Er zijn geen vermeldenswaardige bevindingen ten aanzien van de beheersing van de uitbestede activiteiten.

Bestuurlijke zaken

Governance

Vanwege de Wet versterking bestuur pensioenfondsen, die in augustus van het verslagjaar in werking trad, is veel te doen geweest op dit gebied. De wetgever heeft een reeks van mogelijke bestuursmodellen geformaliseerd. Alvorens in te gaan op de mogelijke bestuursmodellen per 1 juli 2014, heeft het bestuur het bestaande model geëvalueerd. Vervolgens zijn de mogelijke modellen besproken en afgewogen tegen de wijze van besturen die het bestuur gewenst acht. Mede op basis van de achtergrond van het fonds, concludeerde het bestuur dat een paritair bestuur het beste bij APF past. Het aantal zetels wordt gehandhaafd op zes, wat volgens de dan geldende wet- en regelgeving resulteert in twee zetels voor vertegenwoordigers van de werkgever, één zetel voor vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden en drie zetels voor vertegenwoordigers van werknemers, waarbij bij de voordracht van werknemersvertegenwoordigers rekening gehouden zal worden met een evenwichtige belangenbehartiging van deelnemers en pensioengerechtigden.

Voor de verdere uitwerking van dit besluit is een werkgroep geformeerd, bestaande uit twee leden van het bestuur en de medewerkers van het bestuursbureau voor de invulling van het governance-model per 1 juli 2014. De ideeën van de werkgroep zijn besproken in het bestuur en gedeeld met de leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. In overleg is besloten tot het instellen van een raad van toezicht in plaats van een visitatiecommissie en zijn enkele aanvullende adviesrechten toegekend aan het nieuwe verantwoordingsorgaan. Dit verantwoordingsorgaan zal bestaan uit maximaal 8 leden. De werkgever heeft te kennen gegeven geen gebruik te maken van mogelijkheid om een vertegenwoordiger te benoemen in het nieuwe verantwoordingsorgaan. Gedurende het besluitvormingstraject zijn de ideeën voorgelegd aan sociale partners, deze hebben ingestemd met de gekozen structuur. Eind 2013 is een finaal besluit genomen over het bestuursmodel en dit besluit is in een voorgenomen aanpassing van de statuten vertaald. Na einde verslagjaar heeft de deelnemersraad laten weten in te stemmen met de voorgenomen statutenaanpassing.

Geschiktheid

Volgens de toezichthouder dienen bestuursleden geschikt te zijn voor het uitoefenen van hun taak. Volgens de desbetreffende beleidsregel wordt onder geschiktheid verstaan kennis, vaardigheden en professioneel gedrag. De geschiktheid van een bestuurslid blijkt in ieder geval uit de opleiding, werkervaring en competenties van het bestuurslid en de doorlopende toepassing hiervan.

Om aan deze beleidsregel tegemoet te komen kent APF een deskundigheidsplan voor het bestuur. Op grond daarvan volgen bestuursleden basis- en vervolgoopleidingen. Bovendien blijkt uit de praktijk dat het werk in de commissies een goede leerschool is voor bestuursleden. Verder hebben de bestuursleden de beschikking over actuele informatie en vakliteratuur. In 2013 is het deskundigheidsplan uitgevoerd. Bestuursleden namen deel aan de periodieke seminars en themamiddagen van de uitvoeringsorganisatie, diverse modules van de SPO-leergang onder andere 'Besturen van een pensioenfonds' niveau 2 en specialisatiemodules van SPO, alsmede informatiebijeenkomsten van DNB. Mede met het oog op het vereiste dat een bestuurslid bij benoeming al een bepaald deskundigheidsniveau moet hebben, is het bestuur in 2013 begonnen met de ontwikkeling van een programma voor aspirant-bestuursleden. Dit zal bestaan uit opleidingen, dieptestages bij de uitvoerder en het bestuursbureau en behoorderschap bij vergaderingen.

Evaluatie

Het bestuur evalueert jaarlijks onder begeleiding van een externe deskundige het eigen functioneren. Doel van de zelfevaluatie is om stil te staan bij de sterke en minder sterke punten en de deskundigheidsvereisten en om te kijken naar de nabije toekomst. Het bestuur reflecteert niet alleen zichzelf, maar betreft hierbij tevens de directe omgeving. Voorafgaand aan de evaluatiebijeenkomst is met ieder bestuurslid een interview gehouden en zijn de direct betrokkenen in de omgeving van het bestuur gevraagd naar hun mening, zoals de medewerkers van het bestuursbureau, de voorzitter van de deelnemersraad, een lid van de auditcommissie en een lid van de beleggingscommissie. Daarnaast hebben alle bestuursleden een eigen checklist ingevuld met de scores voor deskundigheid op het gebied van de eindtermen. Bovendien zijn de individuele opleidingswensen in kaart gebracht. Belangrijkste uitkomst van de zelfevaluatie was dat de besluitvorming als efficiënt en daadkrachtig ervaren wordt, zij het dat nog meer proactiviteit op strategische onderwerpen de daadkracht verder kan versterken.

Gedragscode

Het fonds heeft een eigen gedragscode. Deze code is gebaseerd op de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. De leden van het bestuur, de externe adviseurs en de medewerkers van het bestuursbureau vallen onder deze gedragscode. Na afloop van een kalenderjaar wordt aan betrokkenen gevraagd een verklaring af te geven dat de gedragscode het afgelopen jaar is nageleefd. Over 2013 is dit ook zo gebeurd. De compliance officer rapporteert na afloop van een kalenderjaar aan de voorzitter. In geval van incidenten wordt terstond gerapporteerd. In het verslagjaar zijn de compliance officer geen overtredingen van de gedragscode bekend.

Transparantie van de kosten

Het bestuur heeft aandacht voor de kosten van het beheer van het fonds en de uitvoering van de regeling. Het bestuur stelt jaarlijks een begroting van de uitvoerings- en beheerkosten op en beoordeelt tenminste per kwartaal de werkelijke kosten ten opzichte van de begroting. Het bestuur onderschrijft de wenselijkheid van transparantie naar de belanghebbenden van het fonds en volgt de aanbevelingen van de Pensioenfederatie met betrekking tot kosten transparantie alsmede de door de toezichthouder uitgewerkte rapportagemethodiek.

Kosten van de uitvoering: € 4,5 mln; per verzekerde € 186,-

De kosten van het pensioenfonds bestaan uit uitvoeringskosten, kosten voor vermogensbeheer en transactiekosten. Onder uitvoeringskosten worden verstaan kosten die het fonds moet maken voor een goede uitvoering van de pensioenregeling, zoals administratiekosten, bestuurskosten, kosten voor communicatie, helpdesk, controle- en advieskosten en accountantskosten. Een deel van de kosten hangt samen met het in stand houden van het pensioenfonds en is niet of minder beïnvloedbaar, zoals de kosten van de toezichthouders, de certificerend actuaris en accountant. Op basis van de beschikbare marktinformatie, de omvang van het fonds alsmede de benodigde werkzaamheden en het niveau van de dienstverlening, is het bestuur van mening dat de uitvoeringskosten in verhouding zijn met het niveau van de dienstverlening.

Kosten vermogensbeheer: € 20,6 mln, 0,45% van het belegd vermogen

In het vervolg van dit verslag worden de kosten voor vermogensbeheer verder gespecificeerd. Jaarlijks wordt door het fonds beoordeeld of de kosten die worden gemaakt als percentage van het belegd vermogen zich redelijk ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren.

Het bestuur is van mening dat het huidige kostenniveau in lijn is met de rendementsambitie van het fonds.

Integraal risicomanagement

Het bestuur heeft in samenwerking met de extern adviseur op het gebied van risicomanagement zich nader georiënteerd op integraal balansmanagement en het meer sturen op risicoparameters. De eerder ontwikkelde risicomonitor, stelt het bestuur nu reeds in staat om per kwartaal op basis van een gecomprimeerd overzicht de risico's van het fonds te kunnen volgen en zo nodig te kunnen sturen op de vastgestelde risicofactoren. Daarnaast kunnen de beheersmaatregelen indien noodzakelijk worden aangepast.

In 2014 streeft het bestuur naar verdere ontwikkeling van het risicomanagement in de richting van een volledig balansmanagement.

Dwangsommen en boetes

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving. Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen boetes of sancties met betrekking tot het overtreden van de wet en regelgeving opgelegd. Door DNB zijn geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Pensioenen

Hoofdlijnen pensioenregeling 2008

AkzoNobel kent voor alle werknemers in Nederland tot een jaarsalaris van € 61.755 een pensioenregeling bestaande uit een collectieve middelloonregeling met een vaste werkgeverspremie (Collectief Defined Contribution regeling). Daarnaast bestaat een individuele beschikbare premieregeling voor degenen die een vast jaarsalaris hebben van meer dan € 61.755 (voor het gedeelte van het salaris boven dit grensbedrag). Kern van de pensioenregeling is dat AkzoNobel alleen verantwoordelijk is voor het betalen van een vaste werkgeverspremie. De pensioenaanspraken en -rechten, zoals vermeld in de pensioenreglementen en op de pensioenopgaven, gelden daarmee onder voorbehoud van beschikbaarheid van voldoende financiële middelen

in het pensioenfonds. De werkgever staat alleen garant voor het betalen van de vaste werkgeverspremie en stort niet bij ingeval sprake is van een dekkings- en/of reservetekort van het fonds. Eventuele vermogensoverschotten blijven in het fonds.

In de bestaande pensioenregeling 2008 zijn geen majeure wijzigingen aangebracht die in het verslagjaar reeds van toepassing werden. De kenmerken van de regeling in 2013 zijn als volgt:

Pensioensysteem	Middeloonregeling tot opbouwrens (€ 61.755 per 1 januari 2013), daarboven geldt een individuele Beschikbare Premiereregeling.
Pensioenleeftijd	Voor "deelnemers 2000" geboren vóór 1-1-1950 is dit 62 jaar. Voor alle overige deelnemers is dit 65 jaar.
Pensioengevend salaris	Vast jaarinkomen (inclusief 8% vakantietoeslag) + vaste ploegentoeslag + variabel inkomen.
Franchise	€ 13.242 per 1-1-2013; € 13.319 per 1-7-2013. Voor "deelnemers 2000", geboren vóór 1-1-1950 is de hoge franchise van toepassing. (€ 16.168 per 1-1-2012). De aanpassingen van de franchise zijn het gevolg van de wijzigingen van het wettelijk minimumloon. Wegens natuurlijk verloop wordt de hoge franchise niet meer gebruikt.
Pensioengrondslag	Totaal pensioengevend salaris minus franchise. Het pensioengevend salaris wordt gemaximeerd tot de opbouwrens.
Opbouwpercentage	2,25% van de pensioengrondslag.
Nabestaandenpensioen	1,4% per dienstjaar van het vaste jaarinkomen (geen opbouw, risicobasis).
Wezenpensioen	10% van het vaste jaarinkomen (per kind tot 18 resp. 27 jaar).
Arbeidsongeschiktheidspensioen	70% van pensioengevend salaris in aanvulling op WAO en 75% van pensioengevend salaris in aanvulling op WIA.
Werknemerspremie	De basiswerknemerspremie is 3% van de pensioengrondslag. Indien de dekkingsgraad ontoereikend is kan een extra premie worden gevraagd. De extra werknemerspremie is gelijk aan 1% of 2% van de pensioengrondslag.

Beschikbare premiereregeling

Deze regeling geldt voor deelnemers met een jaarsalaris boven het opbouwrensbedrag (€61.755 per 1 januari 2013). Deelnemers die de verantwoordelijkheid voor de belegging van de premie uit handen geven, vallen in de portefeuille 'fonds lifecycle'; naar mate men ouder wordt, wordt minder in aandelen belegd. Gelet op de ontwikkelingen op de beleggingsmarkten was voorafgaand aan het verslagjaar reeds besloten om vanaf 1 januari 2013 in de beginperiode meer dan voorheen in aandelen te beleggen en later minder. Gedurende het verslagjaar heeft het fonds in het kader van de zorgplicht de gewijzigde samenstelling van het 'fonds lifecycle' wederom onder de aandacht gebracht bij degenen die zelf willen beslissen in welke module de gelden belegd worden. Daarop heeft een aantal deelnemers te kennen gegeven de overstap te willen maken naar 'fonds lifecycle'.

Pensioenregeling 2014

In verband met de fiscale pensioenrichtleeftijd van 67 jaar per 1 januari 2014, wijzigt de pensioenregeling van het fonds met ingang van die datum; de leeftijd waarop het pensioen standaard ingaat wordt 67, het opbouwpercentage gaat omlaag naar 2,15% en de bestaande aanspraken op 65 worden actuariael neutraal omgezet naar aanspraken op 67. Het blijft mogelijk om het pensioen eerder dan 67 in te laten gaan, echter niet eerder dan op leeftijd 60. Gedurende het verslagjaar heeft het fonds de uitvoerbaarheid getoetst van de aanpassingen die sociale partners afspraken. Nadat is vastgesteld dat deze aanpassingen administratief uitvoerbaar zijn, is het pensioenreglement aangepast en zijn de deelnemers ingelicht over de wijzigingen.

Na de balansdatum is de conversie naar de nieuwe pensioenregeling uitgevoerd. Hierbij is vastgesteld dat omrekening van de technische voorziening van het fonds per 1 januari 2014 slechts een zeer geringe afwijking geeft ten opzichte van de technische voorziening per 31 december 2013. Zowel de certificerend actuaris als de accountant hebben laten weten dat deze afwijking geen aanleiding vormt voor maatregelen.

Anw-vervangend tijdelijk partnerpensioen

Het Anw-vervangend tijdelijk partnerpensioen bedraagt 70% van de van toepassing zijnde franchise.

Werknemers, deelnemers met wachtgeldregeling en pregepensioneerden betalen maandelijks een premie voor de verzekering van Anw-vervangend tijdelijk partnerpensioen. De premiehoogte is gebaseerd op het systeem van rentedekking en op statistische veronderstellingen omtrent sterfte. Gedurende het verslagjaar heeft het bestuur in verband met het opschuiven van de AOW-ingangsdatum op verzoek van sociale partners een knip aangebracht in de looptijd van het Anw-vervangend tijdelijk partnerpensioen. Voor uitkeringen ingegaan voor 1 juli 2013 geldt een looptijd tot 65 jaar. Uitkeringen die na 1 juli 2013 ingaan, lopen door tot de AOW-datum van de partner. De afspraak heeft een stijging van de maandelijkse premie tot gevolg.

Toeslagen

De toeslagverlening over de pensioenaanspraken als gevolg van de loon- en prijsontwikkelingen is voorwaardelijk. De financiële positie van het fonds speelt hierbij een belangrijke rol, waarbij het bestuur bij een besluit tot toeslagverlening rekening houdt met de vermogenspositie. Ook de verwachte toekomstige ontwikkelingen op economisch gebied worden in het besluit tot wel of geen toeslagverlening betrokken.

In hoeverre houdt het pensioen zijn waarde tijdens de deelneming?

Het fonds probeert de opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers aan de pensioenregeling te verhogen op basis van de algemene loonindex van AkzoNobel met inachtneming van het daaromtrent bepaalde in het pensioenreglement. Er is geen recht op verhoging en het is voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre verhoging zal plaatsvinden. De toezegging van de verhoging is derhalve voorwaardelijk. Het bestuur beslist of wel of geen toeslagverlening van de pensioenaanspraken plaatsvindt. De verhoging is mede afhankelijk van de hoogte van de reserve toeslag werknemers en de vermogenspositie van het fonds. Onder de algemene loonindex vallen uitsluitend de inkomensverhogingen die door de directie van AkzoNobel als algemeen worden aangemerkt. Eind 2012 werd bekend dat sociale partners een algemene salarisverhoging overeen zijn gekomen van 1,75 % met terugwerkende kracht tot 1 juli 2012 en van 0,50% per 1 januari 2013. Het bestuur heeft in de eerste helft van het verslagjaar besloten tot overeenkomstige verhoging van de pensioenaanspraken van deze groep ten laste van de reserve toeslag werknemers. Sociale partners kwamen per 1 juli 2013 een algemene salarisverhoging overeen van 1,5%. Gelet op het feit dat de reserve toeslag werknemers op die datum ontoereikend was, heeft het bestuur besloten om de pensioenaanspraken in eerste instantie niet te verhogen. Eind 2013 heeft besluitvorming plaatsgevonden inzake verhoging van de pensioenaanspraken voor het geval de vermogenspositie van het fonds ultimo 2013 een verhoging zou toelaten. Na einde verslagjaar is een verhoging geëffectueerd van 1%, deels ten laste van de reserve toeslag werknemers en deels ten laste van de vermogenspositie van het fonds. Voor het eerst ontstond hiermee een situatie waarin de hoogte van de reservetoeslag en de vermogenspositie van het fonds niet toereikend waren om de opgebouwde pensioenaanspraken te verhogen met de algemene loonindex van AkzoNobel. Het verschil bedroeg 0,5%. In de afgelopen jaren zijn de opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers verhoogd met 0,5% per 1 januari 2013, en 1,75% per 1 juli 2012 (beide geëffectueerd in 2013) en met 1,5% per 1 juli 2011 en 1,0 % per 1 juli 2010 (beide geëffectueerd in 2011).

In hoeverre houdt het pensioen zijn waarde na beëindiging van de deelneming?

Na beëindiging van het deelnemerschap probeert het fonds de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten te verhogen met de ontwikkeling van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde prijsindexcijfer – 'CPI Alle Huishoudens Totaal' over de periode september-september – met een

maximum van 4% met inachtneming van het bepaalde in het pensioenreglement. Er is geen recht op verhoging en het is voor de langere termijn niet zeker of en in hoeverre verhoging zal plaatsvinden. De toezegging van de verhoging is derhalve voorwaardelijk. De verhoging is mede afhankelijk van de vermogenspositie van het fonds. Het bestuur beslist of er wel of geen toeslagverlening van de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten plaatsvindt. Het fonds heeft geen geld gereserveerd of een extra premie gevraagd om opgebouwde pensioenaanspraken en de pensioenrechten in de toekomst te verhogen. In het verslagjaar heeft besluitvorming plaatsgevonden voor het geval de vermogenspositie ultimo 2013 toereikend zou zijn voor verhoging. Na afloop van het verslagjaar is een verhoging geëffectueerd van de opgebouwde pensioenaanspraken en de pensioenrechten per 1 januari 2014 met 1,13%. De opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zijn op 1 januari 2013, 1 januari 2012 en 1 januari 2011 niet verhoogd.

Toeslagverlening betreffende inactieven en ingegane pensioenen vanaf 2009

Effectief per 1 januari van het jaar	Volledige toeslag	Toegekende toeslag	Vershil
	%	%	%
2014	2,4	1,13	-1,27
2013	2,3	-	-2,3
2012	2,7	-	-2,7
2011	1,6	-	-1,6
2010	0,4	-	-0,4
2009	3,1	-	-3,1

Communicatie

De communicatie van het fonds vindt plaats op basis van een jaarlijks communicatieplan en het beleidskader communicatie. In 2013 is het beleidskader voor de jaren 2013-2016 vastgesteld. Hierbij streeft APF naar het op een duidelijke manier communiceren van de pensioenverwachtingen van actieven en pensioengerechtigden. Alle communicatie wordt opgesteld vanuit het belang van de deelnemer. Dit betekent dat elke communicatie-uiting voor de beoogde doelgroep herkenbaar en relevant moet zijn: 'Wat betekent dit voor mij?'. Het periodiek APF-Bericht dient tevens gericht te zijn op het vertrouwen dat het pensioen bij APF in goede handen is. In het verslagjaar is veel aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van de communicatie. De individuele uitingen kennen een gelaagde structuur waarin de kern van de boodschap een prominente plaats inneemt gevolgd door een toelichting, en voor belangstellenden wordt verwezen naar meer achtergrondinformatie. Ook in het APF-Bericht en op de website wordt complexe materie zoveel mogelijk vertaald naar berichtgeving, die meer begrijpelijk is voor de deelnemer of pensioengerechtigde.

Financiën

Baten en lasten

Het positieve saldo van baten en lasten over 2013 bedroeg € 272,2 mln. De ontwikkeling van de technische voorziening en de beleggingsopbrengsten hebben de meeste invloed op dit saldo.

Premie

Het fonds verzekert een collectieve pensioenregeling met vaste werkgeverspremie (CDC-regeling). Deze vaste werkgeverspremie is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst, die telkens voor een periode van vijf jaar tussen AkzoNobel en het fonds wordt gesloten. De uitvoeringsovereenkomst is afgesloten voor de periode

1 juli 2010 tot 30 juni 2015, hierin is de werkgeverspremie bepaald op 29,1% van de som van de pensioengrondslagen. De aanpassing van de pensioenrichtleeftijd naar 67 in combinatie met de verlaging van het opbouwpercentage en het besluit van AkzoNobel om de Garantieregeling voortzetting pensioenopbouw separaat door APF te laten factureren, hebben geleid tot een verlaging van de premie. De premie voor de periode 1 januari 2014-1 juli 2015 is gedurende het verslagjaar als gevolg hiervan bepaald op 22,6% van de som van de pensioengrondslagen.

De kostendeekkende premie is een meetlat waaraan het pensioenfonds jaarlijks moet toetsen of de ontvangen bijdrage van werkgever en/of werknemers toereikend is. Het pensioenfonds mag, op basis van bestaande regelgeving ten behoeve van stabilisering van de premie, kiezen om bij die toets uit te gaan van een gedempte premie in plaats van de kostendeekkende premie. Het verschil is dat de gedempte premie niet berekend wordt op basis van de rentetermijnstructuur van DNB maar op een gelijkblijvende rentevoet die gebaseerd is op een verwacht toekomstig rendement. Indien een pensioenfonds kiest voor demping dan zal die keus moeten worden onderbouwd met een continuïteitsanalyse. Onder andere in het boekjaar heeft een continuïteitsanalyse plaatsgevonden. Daarnaast dient periodiek getoetst te worden of het werkelijke rendement in lijn ligt met de verwachtingen.

In overleg met de actuaris heeft het bestuur met ingang van 1 januari 2011 de rente voor vaststelling van de gedempte premie op 3,75% vastgesteld.

De gedempte en feitelijke premies volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt (x € 1 mln):

	2013	2012	2011	2010	Gemiddeld
Feitelijke premie	60,5	60,5	80,2	75,8	69,3
Gedempte kostendeekkende premie	48,8	48,9	70,1	73,0	60,2
Vershil	11,7	11,6	10,1	2,8	9,1

De gedempte kostendeekkende premie in deze tabel is berekend op basis van de primo boekjaar van toepassing zijnde sterftegrondslagen en een vaste rekenrente van 3,75%. Voor 2010 gold nog een vaste rekenrente van 4%. De verschillen tussen de gedempte premie en de feitelijke premie zijn mede het gevolg van de afspraak met de werkgever om het percentage van de werkgeverspremie gedurende een periode van vijf jaar niet te wijzigen. De gedempte premie is over de periode vanaf 2010 tot en met 2013 kostendeekkend geweest.

De werknemers betalen eveneens premie. Deze wordt bij CAO vastgesteld. De huidige basispremie bedraagt 3%. Afhankelijk van de dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt de werknemerspremie verhoogd met 1% (DG lager dan 130%) of 2% (DG lager dan 120%) tot maximaal 5%. De totale werknemerspremie is voor 2013 vastgesteld op 5%. De van werknemers ontvangen premie wordt geheel gestort in de reserve toeslag werknemers.

Technische voorzieningen

Het bestuur heeft besloten voor de bepaling van de technische voorzieningen en het opstellen van de actuariële analyse gebruik te maken van de AG-prognosetafel 2012 – 2062. Hierbij worden leeftijdsafhankelijke sterftecorrecties toegepast, gebaseerd op de Towers Watson ervaringssterfte 2012.

Voor excasso wordt een opslag van 1,25% gehanteerd.

Vermogenspositie

Het totale eigen vermogen is met € 272,2 mln gestegen van € 15,1 mln ultimo 2012 naar € 287,3 mln ultimo 2013. De waarde van de technische voorzieningen is met € 229,3 mln gedaald van € 4.359,8 mln ultimo 2012 naar € 4.130,5 mln ultimo 2013.

Dekkingsgraad

In het eerste kwartaal van 2013 steeg de dekkingsgraad als gevolg van positieve rendementen en een stijging van de UFR. Dit leidde tot een dekkingsgraad van 105,3% ultimo kwartaal. Ten gevolge van negatieve rendementen en een daling van de vastrentende waarden stond de dekkingsgraad in het tweede kwartaal onder druk. Bovendien deed zich een daling voor van de UFR, hetgeen leidde tot een stijging van de voorziening. Het tweede kwartaal eindigde met een dekkingsgraad van 100,4%, waarmee wederom een reservetekort was ontstaan. In het derde kwartaal is de dekkingsgraad sterk gestegen. Dit is veroorzaakt door een aanzienlijke stijging van de UFR. Deze stijging leidde tot een toename van de dekkingsgraad met 3,5%-punt. Tesaamen met goede rendementen gaf dit ultimo kwartaal een dekkingsgraad van 107,2%. Het laatste kwartaal heeft de stijgende trend zich voorgezet resulterend in een slotdekkingsgraad in 2013 van 109,3%. De dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen. Het pensioenvermogen wordt als volgt vastgesteld: totale activa -/- beleggingen voor risico deelnemer -/- overige schulden en overlopende passiva -/- achtergestelde lening -/- reserve toeslag werknemers.

Voor het berekenen van de dekkingsgraad wordt artikel 8 van het Financieel Toetsingskader zodanig geïnterpreteerd dat de achtergestelde lening als onderdeel van het eigen vermogen ultimo 2013 voor € 100,0 mln wordt meegenomen. De aanwezige dekkingsgraad is berekend door het saldo pensioenvermogen € 4.512,6 mln te delen door de technische voorzieningen € 4.130,5 en komt daarmee uit op 109,3%.

Herstelplan

Vanwege de financiële situatie heeft het pensioenfonds in 2009 een korte en lange termijn herstelplan bij de toezichthouder DNB ingediend. Op basis van het korte termijn herstelplan dient het fonds op 31 december 2013 minimaal een dekkingsgraad te hebben van 104,2%, waarmee het fonds uit het dekkingstekort komt. Na afloop van het verslagjaar heeft het bestuur geconstateerd dat de vereiste dekkingsgraad ultimo 2013 gehaald is. Uitgaande van verwachtingen en aannames op het gebied van de economische omstandigheden, beleggings- en toeslagenbeleid, verwacht het bestuur dat het fonds binnen de gestelde termijn van vijftien jaar het lange termijn herstelplan kan volgen en daarmee uit het reservetekort komt, dat wil zeggen een dekkingsgraad boven 113,3% bereikt.

Beleggingen

Het fonds voert een beleggingsbeleid waarbij de belangen van de deelnemers centraal staan, zowel op korte als op lange termijn. Het is belangrijk dat de beleggingen van het fonds een goed rendement opleveren. Bovendien is het belangrijk dat niet te veel risico genomen wordt. Het bestuur geeft met het oog hierop de richtlijnen voor beleggingsbeleid aan.

De beleggingscommissie houdt zich bezig met de uitvoering van het beleggingsbeleid in samenwerking met de afdeling Strategisch Pensioen Management van Syntrus Achmea.

Beleid 2013

De strategische beleggingsmix en realisatie kunnen als volgt worden samengevat:

	Strategische allocatie		Feitelijke allocatie per 31 december 2013		
	%	%	Exclusief derivaten € x 1 mln	Derivaten ** € x 1 mln	Inclusief derivaten € x 1 mln
Vastrentende waarden	55	54,1	2.470,9	38,2	2.509,1
Aandelen	30	31,4	1.434,8	0,0	1.434,8
Vastgoed	10	9,2	418,1	0,0	418,1
Commodities	5	4,2	189,1	0,0	189,1
Liquide middelen *	0	1,1	52,5	8,1	60,6
Totaal	100	100,0	4.565,4	46,3	4.611,7
Verdeling in jaarrekening					
Beleggingen risico pensioenfonds					4.869,4
Beleggingen risico deelnemers					106,6
Rubricering negatieve waarden derivaten en cash collateral onder kortlopende schulden					-364,3
Totaal					4.611,7

De beleggingen in dit overzicht zijn inclusief beleggingen voor risico van deelnemers.

* De post liquide middelen betreft het deel van de liquide middelen dat onderdeel uitmaakt van de cash portefeuille. Deze post betreft vrije liquide middelen. De liquide middelen die samenhangen met de beleggingsportefeuilles maken in bovenstaand overzicht onderdeel uit van de waarde van de betreffende beleggingscategorieën.

** De kolom derivaten bevat alleen die derivaten die gebruikt zijn om de tactische allocatie tijdelijk te beïnvloeden.

Beleggingsrendementen

De bruto beleggingsrendementen over 2013 en 2012 blijken uit het volgende overzicht.

	2013	2012
Vastrentende waarden	1,1%	10,5%
Aandelen	17,9%	16,1%
Vastgoed	4,1%	7,9%
Commodities	-1,7%	-0,1%
Totaal, incl. valuta-, rente- en aandelenafdekking	4,8%	13,1%

Beleggingsrendement voor aftrek van kosten van vermogensbeheer en beheerfee.

De rendementen zijn vastgesteld volgens de GIPS-methode. GIPS staat voor *Global Investments Performance Standards*, een internationale norm voor hoe rendementen worden berekend.

Ontwikkelingen

Gematigde groei, ruim monetair beleid en een afzwakkende eurocrisis in 2013.

Vooraf het monetaire beleid drukte een belangrijke stempel op de financiële markten in 2013. De lage beleidsrentes en de diverse opkoopprogramma's waren een ondersteunende factor voor de meeste risicovolle beleggingen. Met name aandelen uit de ontwikkelde markten profiteerden hiervan. De eerste aankondiging van de afbouw van het opkoopprogramma door de Fed in juni zorgde voor wereldwijd stijgende renteniveaus. Het rendement op veilige staatsobligaties die al in de portefeuille waren opgenomen was daardoor negatief. Vooral de opkomende markten bleken gevoelig voor de beleidsintenties van de Amerikaanse centrale bank. Het afzakken van de eurocrisis werd weerspiegeld in dalende renteniveaus in de periferie en een relatief sterke euro.

Strategisch beleid

In 2013 heeft het pensioenfonds de risicohouding bepaald en op basis daarvan een ALM-studie laten uitvoeren. Belangrijkste vraagstelling van deze studie was het bepalen van de richting voor het strategisch risico- en beleggingsbeleid in de komende jaren.

Besluiten die in 2013 zijn genomen voor wat betreft het strategische beleggingsbeleid en risicobeleid:

- Verhoging van het percentage aandelen low volatility, ten koste van aandelen ontwikkelde markten. Hiermee wordt het risico van de portefeuille verlaagd.
- De verhouding tussen aandelen Europa en aandelen VS wordt gelijkgesteld aan de verhouding van deze categorieën binnen de benchmark MSCI World.
- Toevoegen van hedge funds aan de portefeuille ten koste van aandelen ontwikkelde markten. Hiermee ontstaat meer diversificatie binnen de portefeuille waardoor het fonds per saldo minder beleggingsrisico loopt.
- Grotere weging naar Global High Yield en Emerging Market Debt ten koste van staatsobligaties.
- Toevoegen van beleggingscategorie hypotheek aan de portefeuille ten koste van staatsobligaties.
- Handhaven van het huidige rente- en valutahedgebeleid.

Aanpassingen als gevolg van deze besluiten worden geïmplementeerd in de loop van 2014.

Beleggingsresultaten over 2013

Het totaal rendement van het fonds over 2013 is 6,3%, exclusief het resultaat op risicoafdekking. Inclusief het resultaat op risicoafdekking bedraagt het rendement 4,8%. In onderstaande tabel worden alle beleggingsresultaten van het fonds weergegeven. De rendementen zijn uitgesplitst naar de verschillende beleggingscategorieën. Daarnaast zijn de rendementen van de benchmark weergegeven.

Beleggingsresultaten op basis van totale rendementen

Beleggingscategorie	2013		2009 – 2013	
	APF	BM*	APF	BM*
Vastrentende waarden	1,1%	0,9%	5,1%	4,5%
Aandelen	17,9%	16,7%	14,8%	14,3%
Vastgoed	4,1%	2,1%	4,7%	3,8%
Commodities	-1,7%	-2,5%	10,4%	10,2%
Totaal excl. valuta-, rente- en aandelenafdekking	6,3%	5,5%	8,9%	8,3%
Totaal incl. valuta-, rente- en aandelenafdekking	4,8%		9,4%	

* Door het fonds gehanteerde benchmark

Tactische Asset Allocatie(TAA)

Door middel van TAA beoogt het fonds meer rendement of een lager risicoprofiel te realiseren dan de benchmark. Dit wordt gerealiseerd door in beleggingscategorieën meer of juist minder te beleggen dan de benchmark. Begin 2013 bestond een overweging in obligaties met een hoger risico (High Yield obligaties) en obligaties opkomende markten ten koste van staatsobligaties. Vervolgens is medio het jaar het contingent aandelen verhoogd ten koste van staatsobligaties. Toen Europese en Amerikaanse aandelen een sterke rally hadden laten zien, is deze positionering in november teruggedraaid.

Over geheel 2013 droeg de TAA-strategie bij aan een verlaging van het beleggingsrisico. Het effect op het resultaat van het fonds was met een stijging van 0,1% licht positief.

Aandelen

Ondanks een aanhoudend somber beeld in Europa als gevolg van de eurocrisis, was 2013 een goed jaar voor aandelenbeurzen. Tegen het einde van het jaar werden diverse jaarrecords gevestigd. Het beeld in de Verenigde Staten duidt op een gestaag doorzettende economische groei. In Europa lijkt de eurocrisis onder controle en zijn de vooruitzichten nu voorzichtig positief. In de opkomende markten is echter juist sprake van een afnemende groei. Hoewel de beurzen in de breedte flink zijn gestegen, was sprake van duidelijke voorkeuren binnen de verschillende markten. Aandelen van bedrijven van lagere kwaliteit (een minder stabiele winstgroei, lagere winstmarges of een matige balanskwaliteit) deden het beter dan aandelen van hogere kwaliteit. Het waren vooral de sectoren gerelateerd aan de Europese economie, die goed presteerden, zoals telecommunicatie en cyclische consumentengoederen. Sectoren gerelateerd aan opkomende markten en grondstoffen bleven achter, zoals basismaterialen en energie. De beleggingen in aandelen lieten over 2013 een positief rendement zien. De aandelenportefeuille behaalde een rendement van 17,9% tegen het benchmark resultaat van 16,7%. Daarmee presteerde het fonds beter dan de benchmark.

Vastrentende waarden

Binnen de categorie vastrentende waarden belegt het fonds in kredietwaardige (staats)obligaties, obligaties met een hoger risico en obligaties in opkomende landen. Deze beleggingen behaalden in 2013 een licht positief rendement. De beleggingen in vastrentende waarden leverden in totaal een rendement op van 1,1%, ten opzichte van een benchmarkrendement van 0,9%. Na de sterke daling van de rente in voorgaande jaren op langere looptijden in de kernlanden binnen de eurozone, liep de rente in 2013 weer op. Een grote vraag was er naar bedrijfsobligaties (credits). Het aanbod van nieuwe leningen was vrij beperkt. Dit geldt vooral voor de bankensector waar per saldo meer leningen afliepen dan aan nieuwe werden uitgegeven. De aanhoudende

steunmaatregelen van Centrale Banken en een lage inflatie zorgden er voor dat de gemiddelde risico opslag voor credits in 2013 wederom verder afnam.

De rendementen van obligaties in opkomende markten droegen negatief bij met -5,5%. Het rendement op deze belegging werd negatief beïnvloed door de oplopende rente in de VS en door een stijging van de risico-opslag. Structurele hervormingen, een verkrappend monetair beleid en lagere grondstoffenprijzen stonden het economische herstel in de opkomende landen in de weg.

De obligaties met hoger risico (High Yield obligaties) behaalden een rendement van 8,0%. Per saldo daalden de risico-opslagen waardoor, ondanks de stijgende rente op staatsobligaties, een positief rendement genoteerd werd. Vanwege de nog steeds relatief lage rente op staatsobligaties en doordat het bedrijfsleven steeds positiever in het nieuws komt, bestaat een aanhoudende vraag naar bedrijfsobligaties.

Vastgoed

De vastgoedmarkt in de sector kantoren liet door de overcapaciteit ook in 2013 aanhoudende druk op de waarderingen zien. De leegstand blijft groot. Wel worden tal van initiatieven genomen om de leegstand te verminderen. De tweedeling in de winkelsector lijkt door te zetten. De waarde van winkels op A-locaties is relatief stabiel. Op B en C-locaties dalen de huren van winkelruimte en staat ook de waarde van de winkels onder druk. Ook de leegstand neemt in dit segment toe.

In de huurwoningenmarkt waren in 2013 tal van ontwikkelingen te zien. Belangrijk waren de (ver)huurderheffing in het gereguleerde huursegment en de mogelijkheid om scheefhuurders hogere huurverhogingen in rekening te brengen. Door het stilvallen van de koopwoningmarkt was het makkelijker voor pensioenfonds om beleggingshuurwoningen te verkrijgen. Toch waren er ook lichtpuntjes op de koopwoningmarkt. De daling van de huizenprijzen lijkt uit te bodemen en er worden meer woningen verkocht dan een jaar geleden.

Slechts zeer beperkt wordt in Nederlandse woningen belegd. Naast deelname in Nederlandse fondsen wordt ook belegd in Europese vastgoedfondsen. De Europese beursgenoteerde onroerendgoedmarkt liet in 2013 een mooi rendement zien van 13,9%. Dit was een afspiegeling van het herstel van veel vastgoedmarkten in Europa en de lage rente. Nu veel landen uit de recessie komen trekken vastgoedmarkten weer aan.

Het rendement van de totale vastgoedportefeuille werd negatief beïnvloed door de afwaarderingen van de niet beursgenoteerde vastgoedfondsen welke met name belegd zijn in kantoren. Het rendement op de deze vastgoedbeleggingen was -2,5% over het jaar 2013.

Het totale rendement van deze categorie kwam uit op 4,1%. Het benchmark rendement was 2,1%.

Commodities

Beleggingen in grondstoffen zijn investeringen in natuurlijke materialen die gebruikt worden in productieprocessen (olie, metalen bijvoorbeeld). Daarbij belegt het fonds niet in agrarische grondstoffen. De markt van grondstoffenbeleggingen liet in 2013, net zoals in 2012, een wisselend beeld zien. Vooral macro economische ontwikkelingen hebben het rendement bepaald in 2013. Het begin van het jaar werd gekenmerkt door onzekerheid over de financiële stabiliteit in Europa, voornamelijk door de crisis op Cyprus. Grondstoffen werden in het tweede kwartaal voornamelijk gedreven door een sterke dollar en een afremmende economische groei in China. Door goede economische vooruitzichten in de Verenigde Staten, werd in de markt gevreesd dat de Fed zou stoppen met het opkopen van obligaties. Dit leidde ertoe dat de investeringen in grondstoffen minder waard werden. De tweede helft van 2013 werd gekenmerkt door de onrust in het Midden-Oosten, dit zorgde voor een prijsstijging van olie. Het koude weer in de Verenigde Staten zorgde voor een prijsstijging van Natural Gas. Het fonds behaalde in 2013 een rendement van -1,7% op zijn grondstoffenbeleggingen. De benchmark behaalde een rendement van -2,5%.

Valutahedge

Het fonds belegt in meer valutagebieden. Het effect van wisselkoersfluctuaties ten opzichte van de euro is in de loop van het verslagjaar aanzienlijk geweest voor de belangrijkste twee valutagebieden voor het fonds, te weten de Amerikaanse dollar en het Britse pond. Het afdekkingbeleid is gedurende 2013 gehandhaafd. De afgedekte valuta's zijn ten opzichte van de euro iets zwakker geworden, dit heeft positief bijgedragen aan het resultaat ter grootte van 1,1%.

Rentehedge

Hoewel de rentegevoeligheid van de Technische Voorziening is afgenomen sinds de introductie van de UFR rekenrente in 2012 door DNB, is renterisico nog steeds groot in de pensioenbalans. Het pensioenfonds beheerst het renterisico door te beleggen in vastrentende waarden en renteswaps. Tot april 2013 werd 63% van het renterisico, gebaseerd op de Europese swapcurve, afgedekt. Naar aanleiding van de introductie van de UFR rentecurve door DNB, is in het 1e kwartaal van 2013 besloten om vanaf april voor de afdekking van het renterisico geen gebruik meer te maken van renteswaps met een looptijd langer dan 30 jaar. Daarnaast wordt sindsdien de 63% afdekking op basis van de swapcurve elk kwartaal omgerekend in een percentage afdekking op basis van de UFR rentecurve, dit bedraagt dan 70%. Voorts is in 2013 het afdeckingsbeleid met betrekking tot tegenpartijrisico verscherpt om dit risico nog beter te kunnen beheersen. Eind 2013 is besloten om de bandbreedte voor het rebalancen van de portefeuille met renteswaps te verlagen van 10% naar 5%. Over 2013 is de 30-jaars swaprente gestegen met 50 basispunten van 2,23% naar 2,73%. Dit leidde tot een daling van de waarde van de portefeuille met renteswaps en de vastrentende waarde portefeuille. Voor het bepalen van de waarde van de Technische Voorziening schrijft DNB een rekenrente voor die geen gebruik maakt van de actuele swaprente uit de markt maar van een 3-maands gemiddelde swaprente in combinatie met de UFR-rekenrente. De 30-jaars rekenrente is het afgelopen jaar met 0,34% gestegen waardoor de waarde van de Technische Voorziening is gedaald. Doordat de marktrente meer gestegen is dan de DNB-rekenrente is de waarde van de portefeuille met renteswaps en de vastrentende waarde portefeuille sterker gedaald dan de waarde van de Technische Voorziening. Indien voor het bepalen van de waardeverandering van de Technische Voorziening het effect van de 3-maands middeling buiten beschouwing wordt gelaten, heeft de renteverandering een positief effect op de dekkingsgraad gehad.

Afdekking aandelenrisico

De portefeuille bevatte begin 2013 een putoptie op de aandelenportefeuille. De notional van de putoptie bedroeg € 610 mln (iets minder dan de helft van de aandelenportefeuille). De basis van de putoptie werd gevormd door een mandje van aandelenindices bestaande uit: 35% Standard and Poor's 500 Index, 38% Dow Jones Euro Stoxx 50 Index, 9,5% FTSE 100 Index 7,5% Topix Index en 10% MSCI Emerging Markets Index. Het pensioenfonds heeft begin 2013 besloten de putoptie tot einde looptijd, 19 april 2013, aan te houden en niet door te rollen. De optie expireerde zonder waarde.

Verantwoord beleggen

Het fonds geeft invulling aan een beleid inzake verantwoord beleggen. Als uitgangspunt hanteert het fonds de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties. Deze tien principes zijn gerelateerd aan de mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie en vinden hun oorsprong in internationaal breed geaccepteerde verdragen zoals de Universele Verklaring inzake de Rechten van de Mens en de conventies van de International Labour Organisation.

Het verantwoord beleggen beleid bestaat uit de volgende onderdelen:

Uitsluiting

Het fonds kiest er voor niet te beleggen in ondernemingen die kernwapens, chemische wapens, biologische wapens, anti persoonsmijnen of clusterbommen produceren. De aandelenportefeuilles en vastrentende

waardenportefeuilles worden in overeenstemming hiermee beheerd. Per 1 januari 2013 is het wettelijk verboden om in ondernemingen te beleggen die clusterbommen produceren. Voor het pensioenfonds heeft de wettelijke bepaling geen impact aangezien het pensioenfonds clusterbommen al expliciet uitsloot van haar beleggingen. Daarnaast kiest het pensioenfonds ervoor ondernemingen die de uitgangspunten van het VN Global Compact langer dan twee jaar schenden uit te sluiten van beleggingen. Als een onderneming haar gedrag verbetert en de uitgangspunten niet langer schendt dan kan de onderneming weer worden opgenomen in het belegbaar universum.

Corporate governance

Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen vormt een onderdeel van het verantwoord beleggen beleid. Hierbij wordt naast aandeelhouderswaarde op de langere termijn rekening gehouden met duurzaamheid zoals milieu- en sociale factoren.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Het fonds is een wereldwijde aandelenbelegger en heeft er voor gekozen het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen over te dragen aan Syntrus Achmea Vermogensbeheer. Door middel van 'proxy voting' (het stemmen op afstand) is het fonds in staat wereldwijd te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd. Syntrus Achmea maakt bij het uitoefenen van het stemrecht gebruik van de stemanalyses en stemadviezen van het bureau Institutional Shareholder Services (ISS). ISS houdt rekening met de internationale geaccepteerde corporate governance codes zoals die van de OECD en International Corporate Governance Netwerk (ICGN). Daarnaast houdt ISS voor iedere afzonderlijke markt rekening met lokale wet- en regelgeving en heersende corporate governance codes.

Verantwoording stemactiviteiten

Het pensioenfonds stemde in 2013 op 605 aandeelhoudersvergaderingen, waarbij 7672 agendapunten de revue passeerden. In 2013 werd in ongeveer 10% van alle agendapunten tegen het management gestemd. Ook dit jaar ging het hier vooral om de benoeming van bestuurders van ondernemingen (niet onafhankelijk waar dit wel geëist of gewenst is) en beloningsstructuren (excessief, onvoldoende toegelicht of niet transparant genoeg). Op aandeelhoudersresoluties over milieu, sociale en governance kwesties werd ook relatief vaak (meer dan de helft van de gevallen) tegen management gestemd. Het pensioenfonds publiceert op de website op welke wijze is gestemd per aandeelhoudersvergadering. Tevens plaatst het pensioenfonds elk kwartaal een verslag op de website met vermelding van stemactiviteiten en actuele ontwikkelingen op het gebied van corporate governance.

Vooruitblik

Voor 2014 is de verwachting dat de wereldwijde economische groei aantrekt en dat de inflatie laag blijft. Zeker in de eurozone bevinden de inflatiecijfers zich in een dalende trend. Het gematigde economisch herstel in de Verenigde Staten zal naar verwachting doorzetten, zodat de Fed het obligatie-opkoopprogramma gedurende 2014 wel zal afbouwen. Europa krabbelt verder op, maar is met de op de achtergrond sluimerende schuldencrisis nog wel gebaat bij nieuwe monetaire impulsen. In de opkomende landen wordt een lichte groeiversnelling verwacht ten opzichte van 2013.

De eurocrisis, een forse groeivertraging in China en de onzekerheid over het monetaire beleid zijn de grootste risico's. Ondanks dat de onrust over de muntunie in 2013 is geluwd, blijven de macro-economische verschillen in de eurozone groot en de groei per saldo laag. Beleidsmakers zullen op nationaal- en supranationaal niveau door moeten gaan met hervormingen en het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Onverwachte wijzigingen in dit beleid, kunnen leiden tot een snelle en forse stijging van de kapitaalmarktrente.

Beheerkosten

In 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport “Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht” uit. De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van “Aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten”. Vanaf 2012 worden de beheerkosten ook aan de De Nederlandsche Bank (DNB) gerapporteerd.

Ook het bestuur van het Fonds wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerkosten die het Fonds maakt. Om die reden zijn ook over het jaar 2013 de kosten inzichtelijk gemaakt. Dit zoveel mogelijk in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. In het kostenoverzicht worden zowel de rechtstreeks aan het Fonds in rekening gebrachte beheervergoedingen voor het vermogensbeheer getoond als de prestatieafhankelijke vergoedingen en de transactiekosten. Bovendien zijn de beheerkosten die binnen beleggingsfondsen worden gemaakt eveneens in deze cijfers opgenomen. De additionele kosten voor maatschappelijk verantwoord beleggen zijn weergegeven in Overige kosten. Het Fonds hanteert een actief beleggingsbeleid.

De kosten van vermogensbeheer (in € x 1.000) bestaan (excl. transactiekosten) uit:

	2013	2012
Beheerkosten	12.707	8.987
Fiduciair beheer	2.701	2.203
Bewaarloon	348	254
Overige kosten	109	53
	<hr/>	<hr/>
	15.865	11.526
Prestatieafhankelijke vergoeding	586	1.772
Totaal	16.451	13.298

De kosten van het vermogensbeheer in 2013 bedragen € 16,451 mln. Afgezet tegen het gemiddeld belegd vermogen (inclusief derivaten), komen de kosten in 2013 uit op 0,36% (2012: 0,31%) van het gemiddeld belegd vermogen van € 4.582 mln. (2012: € 4.360 mln.).

De beheerkosten vallen hoger uit mede omdat over het jaar 2013 de betaalde BTW en verlegde BTW (21%) in dit kostenoverzicht zijn opgenomen. Verder is in de beleggingscategorie vastgoed meer “doorkijk” van de onderliggende vastgoedfondsen gerealiseerd. De kosten “Fund expenses” van de vastgoed fondsen zijn toegevoegd aan het kostenoverzicht. Dit betreft o.a. accountantskosten en juridische kosten behorende bij deze vastgoedfondsen. De beheervergoeding vastrentende waarden is over 2013 hoger. De vaste vergoeding is verhoogd in verband met het afschaffen van de prestatie afhankelijke vergoeding.

De kosten fiduciair beheer omvatten het monitoren en managen van operationele vermogensbeheerders, treasury en overlay management, het adviseren over het Asset Liability Management, risico management en kosten van de beleggingsadministratie. Deze kosten vallen hoger uit doordat in 2013 meer advies is gevraagd bij besluitvorming inzake de ALM studie, een stijging van het beheerd vermogen van het Fonds gedurende 2013 en de toevoeging van de BTW (21%) over de fiduciaire beheer kosten.

De overige kosten zijn kosten voor het uitvoeren van het beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Deze zijn hoger doordat de activiteiten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen zijn uitgebreid en de toevoeging van BTW. Vanaf 2013 worden extra (halfjaar)rapportages op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen, uitvoering van landenbeleid en uitsluiting Global Compact schenders opgesteld.

Transactiekosten

Transactiekosten worden gemaakt om een beleggingstransactie tot stand te brengen en uit te voeren. De transactiekosten zijn te splitsen in :

- a. Kosten bij aan- en verkoop beleggingstitels
- b. Acquisitiekosten
- c. In- en uitstapvergoedingen

Transactiekosten vormen een lastige categorie omdat de kosten vaak impliciet onderdeel zijn van de zogenaamde netto prijs die bij een transactie is overeengekomen. De transactiekosten worden in verband hiermede gedeeltelijk op basis van schattingen bepaald. Vermogensbeheerders zijn vanuit toezichtwetgeving verplicht om te komen tot beste uitvoeringprijs. Hierdoor wordt per transactie bijgedragen aan het bereiken van lage kosten. De transactiekosten in 2013 bedragen € 4,1 mln. (2012: € 4,9 mln.). De transactiekosten van het vastrentende waarden mandaat vallen in het verslagjaar lager uit. De financiële markten bleken over 2013 minder volatiel en onzeker. Dit leidde tot minder transacties in deze beleggingscategorie.

Afgezet tegen het gemiddeld belegd vermogen, komen de totale kosten bestaande uit beheer- en transactiekosten in 2013 uit op 0,45% (2012: 0,42%) van het gemiddeld belegd vermogen. De hoogte van het kostenniveau wordt gerechtvaardigd door het behalen van extra rendement.

In tegenstelling tot de opstelling in de jaarrekening bevatten de bedragen in dit hoofdstuk eveneens de kosten voor het beheer van onderliggende beleggingsfondsen. In de jaarrekening worden uitsluitend de directe kosten getoond die middels facturen door uitvoerders aan het fonds in rekening worden gebracht.

Risicoparagraaf

Inleiding

Het pensioenfonds loopt risico's van uiteenlopende aard. Gezien het feit dat de pensioenregeling een middelloonregeling met vaste werkgeverspremie(CDC-regeling) betreft komen de risico's voor rekening van de verzekerden van het fonds. Het bestuur is verantwoordelijk voor de beheersing van deze risico's en beschouwt dit daarmede als een van de kerntaken. De beleggings- en verzekeringstechnische risico's zijn het meest voor de hand liggend, niet financiële risico's als operationele en compliance risico's vragen eveneens de aandacht van het bestuur. Al deze risico's kunnen van invloed zijn op het realiseren van de doelstelling van het fonds: het uitvoeren van de pensioenregeling tegen aanvaardbare kosten. Het beleid met betrekking tot de beheersing van de risico's van het fonds is vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota. Het bestuur volgt de naleving van dit beleid met behulp van een integrale risicorapportage op kwartaalbasis.

Financiële Risico's

Matchingrisico

Dit is het risico dat de rentegevoeligheid van de beleggingsportefeuille en de technische voorzieningen afwijken van elkaar. De rentegevoeligheid van de verplichtingen wordt ieder kwartaal geactualiseerd en de rentegevoeligheid van de vastrentende waarden portefeuille minimaal maandelijks. Het fonds dekt ca. 70% van de voorziening pensioenverplichtingen (o.b.v. UFR) af door middel van obligaties en renteswaps.

Marktrisico

Dit risico wordt gevormd door prijsrisico, concentratierisico en valutarisico. De waardedaling van de beleggingen is het prijsrisico. Het fonds belegt in zakelijke waarden en vastrentende waarden. Bij belegging in zakelijke waarden is het de verwachting dat deze op termijn een hoger rendement genereren welke nodig is

gezien de toeslagambitie van het fonds. De beheersing van de risico's van beleggingen in zakelijke waarden wordt bereikt door voldoende spreiding over beleggingscategorieën, regio's en sectoren. Het concentratierisico wordt beheerst door voldoende spreiding in de portefeuille aan te houden. Het valutarisico van beleggingen in USD, GBP en JPY wordt volledig afgedekt door het afsluiten van valuta termijn contracten. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de uitvoerder in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Kredietrisico

Het kredietrisico doet zich voor als een tegenpartij contractuele verplichtingen niet nakomt. Voor bedrijfsleningen wordt het risico beperkt door te spreiden over regio's, sectoren en individuele bedrijven. Met betrekking tot onderpand uit hoofde van securities lending en derivatenposities worden limieten gesteld aan de tegenpartijen. Bovendien wordt beoordeeld of de rentevergoeding in overeenstemming is met het risicoprofiel van de leningen. Voor geldmarkttransacties worden strenge eisen gesteld aan de kredietwaardigheid van de tegenpartij.

Liquiditeitsrisico

Om voor het fonds aan de lopende verplichtingen te kunnen voldoen zijn voldoende liquide middelen noodzakelijk. Om het risico van onvoldoende liquide middelen te beheersen wordt het grootste deel van de portefeuille belegd in gemakkelijk te verkopen stukken.

Inflatierisico

Vanwege het feit dat het fonds een zekere ambitie heeft om toeslagen te verlenen, loopt het fonds inflatierisico. Er is een duidelijk verband tussen de hoogte van rente en inflatie. Om die reden heeft het fonds besloten het renterisico niet volledig af te dekken, zodat op die manier het inflatierisico beperkt kan worden.

Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste risico's zijn de risico's op langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico en houdt in dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de pensioenverplichtingen. Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden een nabestaandenpensioen moet uitkeren. Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premie vrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van arbeidsongeschiktheidspensioen. Deze risico's zijn niet herverzekerd en komen voor rekening van het fonds. Voor het beheersen van dit risico worden de meest recente overlevingstafels gehanteerd. De algemene sterftেকansen worden met de fondsspecifieke ervaringssterfte gecorrigeerd.

Met betrekking tot te verwachten arbeidsongeschiktheidsschade wordt een IBNR-voorziening aangehouden.

Niet-financiële risico's

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico komt voort uit het volledig uitbesteden van de uitvoering van beleggings- en pensioenbeheer alsmede de financiële administratie. Syntus Achmea (SAPB en SAVB) is als uitvoerder verantwoordelijk voor de beheersing van de hiermee samenhangende operationele en IT risico's. Het pensioenfonds ziet toe op de beheersing onder meer door middel van het controleren van SLA- en ISAE 3402-rapportages. Jaarlijks overleggen zowel SAVB als SAPB ISAE 3402 type II verklaringen, welke vervolgens door het bestuur worden beoordeeld. De externe asset managers leveren alle een ISAE3402 type II verklaring of een soortgelijke verklaring op. Deze worden door Syntus Achmea beoordeeld, hiervan wordt een schriftelijke rapportage aan het fonds geleverd.

Integriteitrisico

Het bestuur heeft het integriteitbeleid vastgelegd. Gecombineerd met de gedragscode vormt dit een goede basis voor beheersing van het integriteitrisico.

Juridisch risico

Dit risico ontstaat indien de rechtspositie van het fonds wordt bedreigd omdat niet zou worden voldaan aan van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Voor de beheersing van dit risico wordt aandacht besteed aan de deskundigheid van bestuursleden en medewerkers van het bestuursbureau door middel van een deskundigheidsplan. Bovendien wordt extern juridisch advies ingewonnen daar waar dit noodzakelijk geacht wordt.

Operationeel risico

Dit is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles alsmede kwaliteit van geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen zijn vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomsten en service level afspraken met Syntrus Achmea en worden periodiek getoetst door het bestuur. Voorts verstrekt Syntrus Achmea halfjaarlijks een Risico Verantwoordingsrapportage betreffende het operationeel risicomanagement en compliance. Op grond hiervan is het bestuur in staat om de beheersingsmaatregelen van de uitvoeringsorganisatie te beoordelen.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het mogelijk niet langer naar behoren functioneren van het mondiale financiële systeem (de internationale markten), waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Arnhem, 28 mei 2014

Stichting Pensioenfonds APF

Het bestuur

drs. C.D. Kijken (voorzitter)

mr. G.J. Niezen (vice voorzitter / secretaris)

drs. H.C.B. van der Zee RA (penningmeester)

drs. H. Brouwer

mw. ir. S.M.L. de Vries AAG

drs. C.W. van Zuijlen

drs. C.D. Kijken

mr. G.J. Niezen

Verlag van het verantwoordingsorgaan

Beschikbare informatie

Het verantwoordingsorgaan heeft in het kader van haar taakuitoefening kennis genomen van het concept jaarverslag en de jaarrekening over het jaar 2013 alsmede de verslagen van de bestuursvergaderingen en de deelnemersraad en een aantal andere relevante documenten zoals: Kwartaalrapportages, Beleidsdocument Risicomanagement, Beleggingsplan 2013, ABTN en verslag visitatiecommissie.

Leden van het verantwoordingsorgaan hebben gesprekken gevoerd met het bestuur als geheel, bestuursleden individueel, de accountant, de certificerende actuaris, de voorzitter van het audit committee, de beleggingsadviseurs, de compliance officer, de beide leden van het bestuursbureau en de voorzitter van de communicatiecommissie.

Terugblik naar het verslag van 2012

Ten aanzien van de Aanbevelingen in het verslag over verslagjaar 2012 stelt het VO vast dat het Bestuur in het verslagjaar daaraan voldoende aandacht heeft besteed. Vooral heeft het in de voorbereiding van de besluitvorming omtrent het nieuwe bestuurs- en overlegmodel getoond autonoom te werk te zijn gegaan, zoals het VO ook bepleitte. Er is voorts aandacht voor de aspecten rond de opvolging van bestuurders, waar ook de visitatiecommissie in haar rapport terecht op wijst.

De aanbevelingen over verantwoording en transparantie van kosten blijven aandacht vragen.

Bevindingen over het verslagjaar 2013

Het fonds heeft de doelstellingen van het korte termijn herstelplan in 2013 gehaald, waardoor in 2014 niet gekort hoeft te worden en er zelfs ruimte is voor een gedeeltelijke indexatie van de aanspraken en uitkeringen.

De aandacht van het VO is bij de beoordeling van het bestuursbeleid in 2013 uitgegaan naar de volgende onderwerpen;

1. Governance
2. Vermogensbeheer
3. Risicomanagement
4. Administratieve organisatie
5. Communicatie

Ad 1. Governance

Het Bestuur heeft naar het oordeel van het VO in het boekjaar naar behoren gefunctioneerd.

Met name de besluitvorming omtrent de per 1 juli 2014 in werking tredende bepalingen van de Wet Versterking Bestuur van Pensioenfonds heeft Bestuur voortvarend en doortastend ter hand genomen. Daarbij via vooroverleg met DR en VO strevend naar voldoende draagvlak voor de toekomstige structuur. De keuze voor een paritair bestuur en een Raad van Toezicht juicht het VO toe.

Ad 2. Vermogensbeheer

Ten aanzien van het vermogensbeheer hebben wij vastgesteld dat in tegenstelling tot voorgaande jaren het hele bestuur betrokken is geweest bij het vast stellen van de strategische portefeuille op basis van de gehouden ALM-studie. Met name is bijzondere aandacht gegeven aan de risicohouding van het fonds. Het verantwoordingsorgaan vindt dit een goede ontwikkeling. De beslissingen leiden tot een bijgestelde

samenstelling van de strategische portefeuille die een hoger rendement en een lager risico zou moeten hebben door o.a. een grotere diversiteit in de beleggingen.

Ten aanzien van de uitvoeringskosten en de kosten van vermogensbeheer is steeds meer informatie beschikbaar. Toch blijft het moeilijk om een objectief oordeel te vormen ten aanzien van de hoogte van deze kosten. Dit zou naar onze mening voor de komende periode een aandachtspunt voor het bestuur moeten blijven.

Ad 3. Risicomanagement

Met betrekking tot het beheren van de risico's zijn vorderingen gemaakt met de risicomonitor. Deze monitor zal in de komende periode verder geïmplementeerd moeten worden (operationeel maken). Belangrijk is dat het bestuur als geheel de risicohouding heeft vastgesteld. Het VO acht het van belang dat het bestuur in 2014 de integratie uit diverse bronnen, waaronder die van de uitvoerder, voltooit om in ieder geval alle risico informatie beschikbaar te hebben om zich zodoende nog meer te kunnen richten op het managen van de risico's.

In de uitvoering van het risicomanagement is de rol van het bestuursbureau van belang. Het VO gaat ervan uit dat de (weliswaar prima) interim oplossing voor vervulling van de rol van directeur, binnenkort kan worden beëindigd door aanstelling van een nieuwe directeur.

Ten aanzien van het besluit tot indexatie per 1 januari 2014 constateert het VO dat er uit de reserve toeslag werknemers en uit de algemene middelen indexatie heeft plaatsgevonden. Het VO verzoekt het bestuur om de leidraad voor toekenning van indexatie uit algemene middelen te verduidelijken met in achtneming van de evenwichtige belangenbehartiging.

Ad 4. Administratieve organisatie

Samen met Syntrus Achmea heeft het bestuursbureau een Quinto-P achtig onderzoek gedaan op een 15-tal complexe dossiers. Het onderzoek richt zich op het vaststellen of de pensioenafspraken juist zijn vastgelegd in de systemen. Er zijn geen structurele fouten vastgesteld. Wel zijn er incidenteel afwijkingen gevonden die gerepareerd zijn..

Ad 5. Communicatie

In 2013 is een nieuw communicatiebeleidsplan tot stand gekomen. Het nieuwe communicatieplan is erop gericht om beter na te denken over de vorm en het middel van communicatie. Er is een externe deskundige ingehuurd. Het nieuwe communicatieplan is na positief advies van het VO in uitvoering genomen. De eerste indruk is dat de communicatie verbeterd is, maar dat dat nog niet leidt tot een interactie met de deelnemers. Het bestuur is van plan om na het versturen van de UPO's op de diverse locaties van AN spreekuren in te stellen met als doel een beter beeld te krijgen van de vragen die leven. Het VO vindt dit een goede uitbreiding van de communicatiemogelijkheden.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan is op basis van het bovenstaande van oordeel, dat het bestuur in het jaar 2013 erin geslaagd is de principes voor goed pensioenfondsbestuur waaronder een evenwichtige belangenbehartiging in zijn algemeenheid na te leven. Zowel ten aanzien van de administratieve uitvoering van het pensioenreglement als ten aanzien van het vermogensbeheer lijkt het bestuur in control te zijn.

Aanbevelingen

Het verantwoordingsorgaan doet de navolgende aanbevelingen voor het jaar 2014:

1. Het VO beveelt het Bestuur aan om, in goed overleg met het nieuwe VO, zich te blijven concentreren op een deugdelijke procedure voor de opvolging van bestuurders, zodat de continuïteit in hun deskundigheid

kan worden gewaarborgd.

2. Nu het bestuur duidelijk gekozen heeft voor een bepaalde risicohouding ten aanzien van de beleggingen voor het fonds, zou dit ook in een of andere vorm gecommuniceerd moeten worden naar de deelnemers en gepensioneerden.
3. Het bestuur is in de afgelopen jaren bezig geweest de risico's in kaart te brengen. Deze risico's worden periodiek in het bestuur gepresenteerd met behulp van een risico monitor. Wij adviseren na te gaan hoe deze risico's nog verder in het dagelijks besturen van het pensioenfonds kunnen worden meegenomen.
4. Al enige jaren is sprake van een premie die lager is dan de zuiver kostendekkende premie. Als gevolg van gewijzigde regelgeving zal de berekening van de gedempte premie veranderen. Wij adviseren het bestuur bij de komende premie onderhandelingen er op toe te zien, dat de feitelijke premie minimaal gelijk is aan de zuiver kostendekkende premie.
5. Transparantie van kosten blijft een aandachtspunt. Het gaat hierbij enerzijds om uitvoeringskosten en anderzijds om vermogensbeheerkosten. Onder andere het gebrek aan benchmarks maakt het voor de deelnemers nog steeds lastig de gemaakte kosten objectief te beoordelen. Het inzicht zou kunnen worden vergroot door een aantal ratio's op dit gebied in de kerncijfers op te nemen. Daarnaast wordt aanbevolen dat het Bestuur goed zicht houdt op de beloningen van externe dienstverleners

Namens het verantwoordingsorgaan:

P. Drijfhout, voorzitter

Reactie bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft met belangstelling kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan is bij het opstellen van het verslag uitgegaan van een aantal onderwerpen die de kern raken van de bestuurlijke activiteiten in het verslagjaar. De besluitvorming als gevolg van de invoering Wet versterking bestuur pensioenfonds heeft veel aandacht gekregen evenals de uitgevoerde ALM-studie met de daarbij behorende keuze met betrekking tot de risicofactoren.

Op het gebied van risicomanagement heeft het bestuur veelvuldig overleg gevoerd met externe deskundigen om het risicomanagementbeleid op een hoger plan te brengen. In 2014 zal dit leiden tot een aangepast beleid met bijbehorende procedures

Het streven om het complexe onderwerp pensioen op een begrijpelijke wijze onder de aandacht van deelnemers te brengen blijft een belangrijke doelstelling van het bestuur. Het in 2013 uitgebrachte communicatiebeleidsplan is hiervoor de leidraad.

Het verantwoordingsorgaan heeft in het verslag een aantal waardevolle aanbevelingen gedaan, die in 2014 door het bestuur zullen worden meegenomen in de besluitvorming op de diverse terreinen.

Dit is het laatste verslag van het verantwoordingsorgaan in de huidige vorm en opzet. Het bestuur spreekt zijn grote waardering uit voor de wijze waarop het verantwoordingsorgaan in de achterliggende jaren haar taak heeft vervuld. De samenwerking met het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur steeds als uiterst prettig ervaren. De leden van het verantwoordingsorgaan hebben zich altijd kritisch en begripvol getoond met betrekking tot het functioneren en opereren van het bestuur.

Het bestuur is het verantwoordingsorgaan dankbaar voor de inzet gedurende vele jaren.

Verslag van de visitatiecommissie

Het interne toezicht is wettelijk verplicht op grond van de Pensioenwet. Het Bestuur van de Stichting Pensioenfonds APF heeft bepaald dat het interne toezicht bij de Stichting plaats vindt door een visitatiecommissie bestaande uit onafhankelijke deskundigen. De voorgaande visitatie heeft plaatsgevonden in 2010, gegeven de wettelijk voorgeschreven periodiciteit van 3 jaren moest daarom uiterlijk 2013 voor het fonds een nieuwe visitatie hebben plaatsgevonden.

De leden van de visitatiecommissie zijn eind 2012 benaderd en hebben op 24 april 2013 de opdracht tot visitatie ontvangen. Naast de wettelijke opdracht heeft het bestuur de visitatiecommissie gevraagd extra aandacht te geven aan de samenwerking met de pensioen uitvoeringorganisatie.

Alvorens zij de opdracht hebben aanvaard hebben de leden van de visitatiecommissie bevestigd dat zij op geen enkele wijze, anders dan uit hoofde van de visitatiecommissie, betrokken zijn bij het functioneren van het fonds. De leden van de visitatiecommissie hebben geoordeeld dat ze op grond van hun individuele deskundigheid en ervaring over voldoende deskundigheid beschikken om de opdracht tot visitatie te aanvaarden.

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat het bestuur de aanbevelingen die naar voren zijn gekomen uit de visitatie van 2010 heeft gewogen en, waar deze binnen de scope van intern toezicht vallen, voldoende heeft opgevolgd.

De visitatiecommissie heeft de DNB sectorbrieven inzake intern toezicht, uitbesteding, vermogensbeheer en risicobeheer meegewogen in de invulling van het normenkader en het vaststellen van conclusies. De visitatiecommissie heeft besloten om de nieuwe code pensioenfondsen te hanteren als uitgangspunt voor een normenkader. Per onderdeel heeft de visitatiecommissie zich afgevraagd in hoeverre de aangetroffen praktijk van het fonds voldoet aan daaraan te stellen eisen. Naast de beschrijvingen in de code worden deze eisen ook nadrukkelijk bepaald door de oordeelsvorming van de visitatiecommissie, gebaseerd op haar gezamenlijke ervaring.

Na kennismaking met het bestuur heeft de visitatiecommissie haar informatiebehoefte bepaald en een eerste lijst met documenten opgevraagd bij het bestuursbureau. Na analyse van deze documenten heeft de visitatiecommissie bepaald met welke partijen zij interviews wilde hebben. Vervolgens heeft de visitatiecommissie gedurende 2013 interviews gehouden met vertegenwoordigers van het bestuur, de deelnemersraad, het verantwoordingsorgaan, de audit committee, de beleggingscommissie, de certificerend actuaris, de accountant, de pensioenuitvoerder, de vermogensbeheerder en het bestuursbureau.

Belangrijkste conclusies en aanbevelingen

Refererend aan onze opdracht is het onze conclusie dat, voor zover dat binnen het kader van een visitatie onderzoek is vast te stellen, naar ons oordeel, de governance bij het fonds op een meer dan voldoende niveau wordt ingevuld. Daarmee bedoelen wij dat procedures en checks en balances voldoende zijn ingevuld, het bestuur in control is en op een goede wijze bestuurt en dat op een adequate manier met de lange termijn risico's van het fonds wordt omgegaan.

In het verlengde hiervan concluderen wij dat de beheersing van de uitvoeringsorganisatie en administratieve processen op het gebied van deelnemers en financiële administratie meer dan voldoende wordt ingevuld.

Daarbij zien wij wel ruimte voor verbeteringen.

De effectiviteit van het bestuur en de bestuurscommissies kan worden verbeterd door zich meer te beperken tot het vaststellen van de strategische kaders en beleid en het op basis van rapportages vaststellen dat hieraan

invulling wordt gegeven. Uitbestedingpartners en bestuursbureau kunnen binnen deze kaders meer hun zelfstandige verantwoordelijkheid waarmaken.

Het bestuur heeft verbetering van het risicomanagement van het fonds prioriteit gegeven. In mei 2012 is het integraal risicomanagement beleid vastgesteld en sinds begin 2013 staat de risico rapportage ieder kwartaal in de bestuursvergadering op de agenda. De visitatiecommissie onderschrijft dat risicomanagement prioriteit moet hebben. Voortdurend aandachtspunt daarbij is de noodzakelijke onafhankelijkheid van risico rapportages. Uiteindelijk doel is dat risicoanalyse en risicobeheersing volledig is ingebed in het beleid van het fonds, met name het beleggingsbeleid.

Het bestuur heeft een aantal bestuurscommissies ingesteld die zaken voorbereiden alvorens deze in het bestuur ter besluitvorming worden voorgelegd. De bemensing van deze commissies biedt naar onze overtuiging ruimte voor verbetering. Het is belangrijk om in de bezetting van deze commissies meer dan één bestuurder op te nemen en oog te hebben voor de verhouding van het aantal bestuursleden versus externe leden. Het verdient de aanbeveling om voor bestuurscommissies profielschetsen op te stellen waarin complementariteit en onafhankelijkheid wordt benadrukt.

We hebben geen successieplanning met aspirant bestuurskandidaten aangetroffen. Omdat de afstand tussen fonds en AkzoNobel toeneemt bestaat het risico dat potentiële werknemers en werkgeversleden minder gelegenheid en aansporing krijgen om een bestuurslidmaatschap op zich te nemen. Wij bevelen aan om in samenwerking met AkzoNobel en andere voordragende partijen een pool van potentiële bestuurders op te zetten zodat de kwaliteit van het bestuur ook op de middellange en lange termijn wordt verzekerd.

De visitatiecommissie, december 2013

JAARREKENING

BALANS PER 31 DECEMBER 2013

Na resultaatbestemming

(euro x mln)

	31 december 2013	31 december 2012
ACTIVA		
Beleggingen voor risico pensioenfonds (1)	4.869,4	4.762,5
Beleggingen voor risico deelnemers (2)	106,6	85,7
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (3)	10,0	10,2
Vorderingen en overlopende activa (4)	7,7	7,5
Liquide middelen (5)	10,4	7,4
	5.004,1	4.873,3
PASSIVA		
Stichtingskapitaal en reserves (6)		
Stichtingskapitaal	0,1	0,1
Reserve toeslag werknemers	5,2	14,5
Algemene reserve	282,0	0,5
	287,3	15,1
Achtergestelde leningen (7)	100,0	100,0
Technische voorzieningen (8)	4.130,5	4.359,8
Voorzieningen voor risico deelnemers (9)	106,6	85,7
Overige schulden en overlopende passiva (10)	379,7	312,7
	5.004,1	4.873,3
Dekkingsgraad op basis van FTK in %	109,3	101,2

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2013

(euro x mln)

		2013	2012
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	(11)	70,8	70,4
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(12)	15,6	12,9
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(13)	195,0	516,9
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(14)	8,3	9,1
Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds	(15)	3,2	-0,1
Pensioenuitkeringen	(16)	-222,8	-228,2
Mutatie technische voorzieningen	(17)		
- Pensioenopbouw		-55,0	-55,2
- Toeslagen		-17,3	-
- Rentetoevoeging		-14,9	-63,0
- Pensioenuitkeringen en afkopen		223,4	228,3
- Uitvoeringskosten		2,2	2,9
- Saldo overdrachten van rechten		-4,1	-0,3
- Wijziging marktrente		97,7	-302,2
- Wijziging actuariële uitgangspunten		-	7,4
- Overige wijzigingen		-2,7	-3,9
		<u>229,3</u>	<u>-186,0</u>
Mutatie voorzieningen risico deelnemers	(18)	-20,9	-20,3
Herverzekeringen	(19)	0,3	0,3
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(20)	-0,2	0,4
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	(21)	-2,7	-2,6
Diverse baten en lasten	(22)	-3,7	-0,7
Saldo van baten en lasten		<u><u>272,2</u></u>	<u><u>172,1</u></u>

	2013	2012
	<hr/>	<hr/>
Bestemming saldo		
Mutatie algemene reserve	281,5	162,1
Mutatie reserve toeslag werknemers	-9,3	10,0
	<hr/>	<hr/>
	272,2	172,1
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

KASSTROOMOVERZICHT 2013

(euro x mln)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	70,8	70,4
Premiebijdragen voor risico deelnemers	15,6	12,9
Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds	3,2	-0,1
Pensioenuitkeringen	-222,8	-228,2
Herverzekeringen	0,3	0,3
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-4,5	-4,4
Diverse baten en lasten	-3,7	-0,7
Mutatie vorderingen en overlopende activa	-0,2	2,9
Mutatie overige schulden en overlopende passiva	-2,3	-4,0
	-143,6	-150,9
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen beleggingen	3.804,7	3.816,2
Aankopen beleggingen	-3.784,6	-3.814,8
Directe opbrengsten	159,2	225,6
Overige mutaties beleggingen	-20,4	-70,4
Kosten vermogensbeheer	-12,3	-12,5
	146,6	144,1
Mutatie liquide middelen	3,0	-6,8
Samenstelling geldmiddelen		
	2013	2012
Liquide middelen per 1 januari	7,4	14,2
Mutatie liquide middelen	3,0	-6,8
Liquide middelen per 31 december	10,4	7,4

TOELICHTING BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds APF, statutair gevestigd te Arnhem Velperweg 76, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers.

Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Pensioenfonds APF.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Presentatiewijziging

Vanaf boekjaar 2013 worden de derivaten in het verloop van de beleggingen "gesaldeerd" opgenomen; positieve posities verrekend met negatieve posities. Dit om de inzichtelijkheid te bevorderen. De negatieve posities worden aan het totaal toegevoegd en zijn opgenomen bij overige schulden.

Tot en met boekjaar 2012 bestonden de derivaten in het beleggingsverloop uit alleen de positieve derivatenposities. De vergelijkende cijfers 2012 zijn in dit rapport aangepast aan de nieuwe presentatiewijze.

De vergelijkende cijfers 2012 zijn verder voor een beperkt aantal posten anders gepresenteerd in de specificaties in de toelichting op de balans dan in de jaarrekening 2012. Dit is alleen gebeurd, indien dit de inzichtelijkheid bevordert.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Algemeen

Alle bedragen zijn vermeld in miljoenen euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd op reële waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd op historische kostprijs, tenzij anders is vermeld. Voor zover noodzakelijk, wordt op activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Verwerking van activa en passiva

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties".

Securities lending

Het fonds neemt deel aan een securities lending programma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities lending contract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder beleggingen. Uit securities lending voortvloeiende baten en lasten worden in de directe beleggingsopbrengsten verwerkt.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
Koersen ten opzichte van de Euro:		
US dollar	1,3780	1,3184
Britse pond	0,8320	0,8111
Japanse yen	144,8295	113,9955
Zwitserse frank	1,2255	1,2068
Zweedse kroon	8,8500	8,5768
Deense kroon	7,4604	7,4610
Noorse kroon	8,3599	7,3372
Canadese dollar	1,4641	1,3127
Australische dollar	1,5402	1,2699
Hong Kong dollar	10,6843	10,2187

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van dat soort beleggingen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. Niet beursgenoteerde vastrentende waarden zijn gewaardeerd op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houden met het risicoprofiel en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

Commodities

De commodities worden gewaardeerd tegen actuele waarde, te weten de som van de relevante marktnoteringen van de commodity future notes en de contante waarde van het obligatiedeel.

Herbelegd collateral

Effecten zijnde herbelegd cash collateral worden gewaardeerd tegen actuele waarde conform de beleggingscategorie waartoe de belegging behoort. Bij het ontbreken van een beurskoers wordt gebruik gemaakt van waarderingsmodellen waarin wordt uitgegaan van bepaalde veronderstellingen, bijvoorbeeld ten aanzien van kredietrisico, vervroegde aflossingen en rentecurves.

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden. Voor risico van deelnemers wordt belegd in aandelen en obligaties.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De herverzekerde pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd tegen de gekapitaliseerde waarde van de herverzekeringspolissen, berekend volgens de door het fonds gehanteerde actuariële grondslagen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit banktegoeden met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van niet gekwantificeerde risico's, zoals algemene bedrijfsrisico's en kostenrisico's, als buffer voor beleggingsrisico's en als bron voor mogelijke toekomstige toeslagen. Het saldo van baten en lasten wordt via de resultaatbestemming en na aftrek van het saldo van de mutaties in de bestemde reserves, toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve, al naar gelang de uitkomst.

Reserve toeslag werknemers

Deze reserve wordt aangewend voor de financiering van de voorwaardelijke toeslagverlening van de pensioenaanspraken van werknemers in actieve dienst.

Bijboekingen:

- De pensioengrondslaggerelateerde werknemerspremie.
- Rendement geldmarktrente.

Maandelijks wordt over de beginstand van de reserve een rendement bijgeschreven. Dit rendement is gebaseerd op de geldmarktrente met een looptijd van drie maanden.

Afboekingen:

- Kosten van toeslagverlening van pensioenaanspraken van actieve deelnemers worden, tot maximaal het gereserveerde bedrag, ten laste van deze reserve gebracht.

De reserve toeslagverlening maakt geen deel uit van het vermogen bij de berekening van de aanwezige dekkingsgraad.

Achtergestelde lening

Op 30 september 2005 is door AkzoNobel een lening verstrekt van € 100 mln. met een rentepercentage van 3,5%. Aan de aflossing van de lening zijn voorwaarden verbonden betreffende de vermogenspositie op aflossingsdatum en het oordeel van DNB hierover. Volgens de prognose van de dekkingsgraad, ingevolge de evaluatie van het herstelplan per einde 2013, kan de achtergestelde lening niet vóór 2022 worden afgelost. Waardering vindt plaats tegen geamortiseerde kostprijs. Bij het pensioenfonds is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. Deze lening is achtergesteld bij alle andere schulden.

De achtergestelde lening maakt sinds augustus 2009 deel uit van het eigen vermogen bij de berekening van de dekkingsgraad.

Voor het berekenen van de dekkingsgraad wordt artikel 8 van het Besluit Financieel Toetsingskader zodanig geïnterpreteerd dat de achtergestelde lening als onderdeel van het eigen vermogen ultimo 2013 in zijn geheel (€ 100 mln) wordt meegenomen (2012: € 50,3 mln).

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de toegekende onvoorwaardelijke toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande toeslagen zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt voor arbeidsongeschikten rekening gehouden met de tot pensioendatum op te bouwen pensioenaanspraken.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Marktrente

Gebaseerd op de rentetermijnstructuur, zoals gepubliceerd door DNB, per einde boekjaar. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld met gebruikmaking van de UFR-methodiek.

Sterftekansen

AG Prognosetafels 2012-2062, startjaar 2014 (2012: AG Prognosetafels 2012-2062, startjaar 2013), met een voor hoofdverzekerden en medeverzekerden fondsspecifieke ervaringssterfte die zijn vastgesteld met het Towers Watson Ervaringssterfmodel 2012.

Gehuwdheidsfrequentie

Tot pensioenleeftijd wordt gewaardeerd op basis van het onbepaalde partnersysteem, met een uniforme gehuwdheidsfrequentie van 100%. Na pensioenleeftijd wordt gewaardeerd op basis van het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van een mannelijke (ex)deelnemer wordt geacht drie jaar jonger te zijn; de partner van een vrouwelijke (ex)deelnemer wordt geacht drie jaar ouder te zijn.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De voorziening voor toekomstige excassokosten is gelijk aan 1,25% van de netto voorziening pensioenverplichtingen. Deze voorziening is begrepen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Overige technische voorzieningen

Het fonds houdt een IBNR voorziening aan om rekening te houden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die na twee wachtjaren arbeidsongeschikt kunnen worden verklaard. De verplichting wordt geschat op basis van de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid waarbij wordt uitgegaan van een opgave van alle ziektegevallen van dat moment. Afhankelijk van de verstreken duur van de ziekmelding is per persoon een inschatting gemaakt van de schade.

Voorziening voor risico deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Schulden worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten verwerkt in het resultaat van het jaar waarop zij betrekking hebben.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan hen in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar)bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan alle aan het boekjaar toe te rekenen inkomsten uit beleggingen, waaronder dividend van aandelen en de aan het boekjaar toe te rekenen rentebedragen van obligaties, leningen op schuldbekentenis en liquide middelen.

Onder indirecte beleggingsopbrengsten wordt verstaan de verandering in de waarde van beleggingen.

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies en valutaverschillen.

De directe kosten van vermogensbeheer betreffen kosten van de vermogensbeheerders en de custodian.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds

Deze post bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Uitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de indirecte methode opgesteld. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2013

(euro x mln)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Eliminatie risico deelnemers	Totaal
Stand per 1 januari 2013	399,5	1.302,8	2.502,6	206,8	332,8	-85,7	4.658,8
Aankopen	79,9	641,0	3.063,9	-	-	-15,3	3.769,5
Verkopen	-78,3	-718,6	-2.886,2	-72,7	-49,1	2,7	-3.802,2
Overige mutaties	0,1	-	-181,9	-3,7	287,8	-	102,3
Waardemutaties	-1,0	193,9	-56,8	-86,3	0,5	-8,3	42,0
Stand per 31 december 2013	<u>400,2</u>	<u>1.419,1</u>	<u>2.441,6</u>	<u>44,1</u>	<u>572,0</u>	<u>-106,6</u>	<u>4.770,4</u>

Derivaten met een negatieve waarde 99,0

4.869,4

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Eliminatie risico deelnemers	Totaal
Stand per 1 januari 2012	382,7	1.198,8	2.248,5	200,3	670,3	-64,1	4.636,5
Aankopen	98,9	529,7	3.132,7	14,0	40,9	-13,9	3.802,3
Verkopen	-95,3	-580,8	-3.021,7	-	-118,4	1,3	-3.814,9
Overige mutaties	-1,1	1,1	-2,3	-2,0	-263,0	-	-267,3
Waardemutaties	14,3	154,0	145,4	-5,5	3,0	-9,0	302,2
Stand per 31 december 2012	<u>399,5</u>	<u>1.302,8</u>	<u>2.502,6</u>	<u>206,8</u>	<u>332,8</u>	<u>-85,7</u>	<u>4.658,8</u>

Derivaten met een negatieve waarde 103,7

4.762,5

De overige mutaties hebben o.a. betrekking op mutaties liquide middelen onder beheer bij de vermogensbeheerder, lopende interest en nog af te handelen beleggingstransacties.

De derivaten en collateral met een negatieve positie zijn opgenomen onder de overige schulden.

Reële waarde

Schattingen en veronderstellingen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van contante waardeberekeningen, de intrinsieke waarde of een andere methode.

Op basis van deze indeling kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Contante waarde berekening	Intrinsieke waarde	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2013					
Vastgoed beleggingen	172,9	-	227,3	-	400,2
Aandelen	1.197,9	-	221,2	-	1.419,1
Vastrentende waarden	2.301,0	-	140,6	-	2.441,6
Derivaten	-	44,1	-	-	44,1
Overige beleggingen	265,3	183,5	123,2	-	572,0
	<u>3.937,1</u>	<u>227,6</u>	<u>712,3</u>	<u>-</u>	<u>4.877,0</u>
Per 31 december 2012					
Vastgoed beleggingen	154,6	-	244,9	-	399,5
Aandelen	1.066,2	-	236,6	-	1.302,8
Vastrentende waarden	2.223,0	142,6	137,0	-	2.502,6
Derivaten	-	206,4	-	0,4	206,8
Overige beleggingen	189,4	-	94,9	48,5	332,8
	<u>3.633,2</u>	<u>349,0</u>	<u>713,4</u>	<u>48,9</u>	<u>4.744,5</u>

De opgave van de aandelen en vastrentende waarden zijn inclusief de intern belegde beleggingen voor risico deelnemers en inclusief de derivaten met een negatieve positie.

De overige beleggingen zijn inclusief herbelegd en cash collateral uit hoofde van securities lending.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Schatting van reële waarde

De belangrijkste gehanteerde methoden en veronderstellingen voor het schatten van de reële waarde van financiële instrumenten zijn:

Valutaderivaten: forward transacties worden gewaardeerd op de bestaande valutaverschillen.

Aandelenderivaten: beursgenoteerde futures worden gewaardeerd op marktwaarden.

Rentederivaten: rente swaps worden gewaardeerd op basis van de Eonia rentecurve.

Vastgoed beleggingen

	31-12-2013	31-12-2012
Specificatie vastgoed beleggingen naar soort:		
Beursgenoteerd indirect vastgoed (part. in beleggingsfondsen)	172,9	154,6
Niet beursgenoteerd indirect vastgoed (part. in beleggingsfondsen)	227,3	244,9
	<u>400,2</u>	<u>399,5</u>

	31-12-2013		31-12-2012	
	In %		In %	
Specificatie vastgoed beleggingen naar regio:				
Europa	390,2	97,3	391,2	97,8
Noord-Amerika	4,6	1,2	4,2	1,1
Azië	3,4	0,9	1,4	0,4
Oceanië	1,0	0,3	1,5	0,4
Opkomende markten	1,0	0,3	1,2	0,3
	<u>400,2</u>	<u>100,0</u>	<u>399,5</u>	<u>100,0</u>

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2013	31-12-2012
Specificatie aandelen naar soort:		
Zelfstandig beursgenoteerde aandelen	1.197,9	1.066,2
Aandelenbeleggingsfondsen	221,2	236,6
	<u>1.419,1</u>	<u>1.302,8</u>

De aandelen zijn beursgenoteerd.

	31-12-2013		31-12-2012	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar bedrijfstak:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	312,4	22,0	264,1	20,3
Nijverheid en industrie	303,1	21,4	303,5	23,3
Handel	344,4	24,3	307,8	23,6
Overige dienstverlening	399,6	28,1	368,7	28,3
Diversen	59,6	4,2	58,7	4,5
	<u>1.419,1</u>	<u>100,0</u>	<u>1.302,8</u>	<u>100,0</u>

Specificatie aandelen naar regio:

Europa	574,7	40,5	569,5	43,7
Noord-Amerika	567,0	39,9	452,8	34,7
Azië	33,5	2,4	26,8	2,1
Oceanië	20,9	1,5	15,9	1,2
Opkomende markten	222,4	15,7	237,8	18,3
Wereldwijd	0,6	-	-	-
	<u>1.419,1</u>	<u>100,0</u>	<u>1.302,8</u>	<u>100,0</u>

Per balansdatum is een bedrag van € 140,5 mln (31 december 2012: €144,3 mln) aan aandelen uitgeleend. Voor het risico van niet teruglevering zijn zekerheden ontvangen tot een bedrag van € 152,2 mln (31 december 2012: € 144,8 mln).

Vastrentende waarden

	31-12-2013	31-12-2012
Specificatie vastrentende waarden naar soort:		
Staatsobligaties *	1.931,8	1.748,7
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	350,9	442,2
Inflation linked bonds	18,3	32,2
Obligatiebeleggingsfondsen	139,5	134,9
Leningen op schuldbekentenis	1,1	2,0
Kortlopende vorderingen op banken	-	142,6
	<u>2.441,6</u>	<u>2.502,6</u>

* Inclusief € 174,4 mln (2012: € 83,3 mln) aan obligaties uitgegeven door financiële instellingen die staatssteun ontvangen.

De obligaties zijn beursgenoteerd.

De leningen op schuldbekentenis, de kortlopende vorderingen op banken en een obligatiebeleggingsfonds zijn niet beursgenoteerd.

Leningen op schuldbekentenis

Deze post betreft een lening verstrekt aan de verzekeraar RVS (Nationale Nederlanden) met een rente van 3% en een looptijd tot 2016 voor een nominaal bedrag van € 1,1 mln.

	31-12-2013		31-12-2012	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar bedrijfstak:				
Nederlandse overheidsinstellingen	156,5	6,4	169,0	6,7
Buitenlandse overheidsinstellingen	1.653,5	67,7	1.566,7	62,6
Financiële instellingen	352,9	14,5	523,2	20,9
Handels- en industriële instellingen	134,3	5,5	109,1	4,4
Overige	144,4	5,9	134,6	5,4
	<u>2.441,6</u>	<u>100,0</u>	<u>2.502,6</u>	<u>100,0</u>

Per balansdatum is een bedrag van € 486,1 mln (31 december 2012: € 447,5 mln) aan obligaties uitgeleend.

Voor het risico van niet-teruglevering zijn zekerheden ontvangen tot een bedrag van € 500,8 mln

(31 december 2012: € 472,0 mln).

Derivaten

	31-12-2013	31-12-2012
Specificatie derivaten naar soort:		
Valutaderivaten	8,0	10,0
Aandelenderivaten	-	0,4
Rentederivaten	36,1	196,4
	<u>44,1</u>	<u>206,8</u>

De derivaten zijn niet beursgenoteerd.

De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen onder overige schulden en overlopende passiva.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2013:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Futures	24,9	-	-
Valutatermijncontracten	1.148,8	9,5	1,5
Renteswaps	237,5	133,6	97,5
Overige derivaten	5,3	-	-
		<u>143,1</u>	<u>99,0</u>

De overige derivaten betreffen Credit default swaps met een beperkte waarde.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2012:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Futures	17,0	-	-
Valutatermijncontracten	1.070,7	12,0	2,0
Gekochte put-opties	610,0	0,4	-
Renteswaps	320,0	298,1	101,7
Overige derivaten	5,3	-	-
		<u>310,5</u>	<u>103,7</u>

31-12-2013 31-12-2012

Overige beleggingen

Commodities (grondstoffen, edele metalen)	183,5	48,5
Herbelegd collateral	265,3	189,3
Liquide middelen	113,1	88,7
Beleggingsdebiteuren	10,1	6,3
	<u>572,0</u>	<u>332,8</u>

De commodities zijn niet beursgenoteerd.

Herbelegd collateral kan als volgt worden gesplitst:

Sector	31-12-2013		31-12-2012	
	Cash USD pool	In %	Cash USD pool	In %
Financiële instellingen	176,2	66,4	129,5	68,5
Overheid	84,4	31,8	53,1	28,0
Asset backed securities *	0,7	0,3	1,1	0,6
Mortgage backed securities *	4,0	1,5	5,6	2,9
	<u>265,3</u>	<u>100,0</u>	<u>189,3</u>	<u>100,0</u>

* Nieuwe herbeleggingen vinden niet plaats in asset backed en mortgage backed securities.

Bestaande posities worden zo snel mogelijk afgebouwd.

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	2013	2012
Stand per 1 januari	85,7	65,4
Premie en stortingen	15,1	12,5
Ottrekkingen	-2,5	-1,3
Beleggingsresultaten risico deelnemers	8,3	9,1
Stand per 31 december	<u>106,6</u>	<u>85,7</u>

De beleggingen voor risico deelnemer kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2013	31-12-2012
Aandelen	43,9	38,7
Vastrentende waarden	62,7	47,0
	<u>106,6</u>	<u>85,7</u>

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	10,2	9,8
Benodigde interest	-	0,1
Wijziging marktrente	-0,1	0,8
Aanpassing grondslagen	-	-0,1
Overige mutaties	0,8	0,5
Vrijval uitkeringen herverzekering	-0,9	-0,9
	<u>10,0</u>	<u>10,2</u>

Gecedeerde verzekeringen

De werkgever heeft in het verleden bedrijven overgenomen waarvan de opgebouwde pensioenaanspraken zijn achtergebleven bij de verzekeraar waar het pensioen was ondergebracht. De deelnemers zijn volledig in de regeling van het pensioenfonds opgenomen, waarbij ook de bij het overgenomen bedrijf doorgebrachte diensttijd pensioengevend is geworden. De bij de verzekeraar opgebouwde nominale aanspraken worden als aftrekbedrag in aanmerking genomen binnen de regeling van het pensioenfonds. Bij pensionering wordt door APF het volledige pensioen uitbetaald. De uitkeringen die bij de betreffende verzekeraars zijn opgebouwd moeten worden gecedeerd aan het pensioenfonds.

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
4. Vorderingen en overlopende activa		
Overige vorderingen op werkgever	<u>7,7</u>	<u>7,5</u>

Over de vordering op de werkgever wordt geen intrest verrekend.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan één jaar.

5. Liquide middelen

ABN AMRO	<u>10,4</u>	<u>7,4</u>
----------	-------------	------------

Onder de liquide middelen worden kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen opgenomen die onmiddellijk of op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Het pensioenfonds heeft een ongebruikte kredietfaciliteit van € 18,0 mln.

PASSIVA
6. Stichtingskapitaal en reserves

	Stichtings- kapitaal	Reserve toeslag werknemers	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2012	0,1	4,5	-161,6	-157,0
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	10,0	162,1	172,1
Stand per 31 december 2012	0,1	14,5	0,5	15,1
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-9,3	281,5	272,2
Stand per 31 december 2013	0,1	5,2	282,0	287,3

Aan de reserve toeslag werknemers is in 2013 door de storting van de werknemerspremie € 10,3 mln (2012: € 9,9 mln) en door rendement (op basis van de geldmarktrente) € 0,0 mln (2012: € 0,1 mln) toegevoegd. In 2013 is € 19,6 mln onttrokken voor verhoging van de technische voorziening (incl. solvabiliteitsopslag) in verband met een toeslag voor de actieve deelnemers van 1,75 % per 1 juli 2012 en 0,50 % per 1 januari 2013. Per saldo was de mutatie in 2013 € -9,3 mln.

	31-12-2013		31-12-2012	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Aanwezig vermogen	4.512,6	109,3	4.410,7	101,2
Af: technische voorziening	4.130,5	100,0	4.359,8	100,0
Eigen vermogen	382,1	9,3	50,9	1,2
Af: vereist eigen vermogen	547,4	13,3	563,8	13,0
Vrij vermogen	-165,3	-4,0	-512,9	-11,8
Minimaal vereist eigen vermogen	173,8	4,2	183,0	4,2
Dekkingsgraad		109,3		101,2

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als reservetekort, omdat het eigen vermogen van het fonds lager is dan het vereist eigen vermogen maar hoger dan het minimaal vereist eigen vermogen. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van de door DNB ontwikkelde standaardtoets, de zogenaamde S-toets. De dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen. Het pensioenvermogen wordt als volgt vastgesteld: totale activa -/- beleggingen voor risico deelnemer -/- overige schulden en overlopende passiva -/- achtergestelde lening -/- reserve toeslag werknemers. Voor het berekenen van de dekkingsgraad wordt artikel 8 van het Financieel Toetsingskader zodanig geïnterpreteerd dat de achtergestelde lening als onderdeel van het eigen vermogen ultimo 2013 voor € 100,0 mln wordt meegenomen. De aanwezige dekkingsgraad is berekend door het saldo pensioenvermogen € 4.512,6 mln te delen door de technische voorzieningen € 4.130,5 mln en komt daarmee uit op 109,3%.

Herstelplan

Het fonds heeft op 31 maart 2009 een korte en lange termijn herstelplan ingediend bij DNB. In dit herstelplan is geformuleerd hoe het fonds tracht de vermogenspositie van het fonds te verbeteren en de continuïteit te waarborgen. De belangrijkste punten met betrekking tot dit plan zijn:

- In 2010 is een nieuwe premieafpraak met Akzo Nobel Nederland bv gemaakt. De nieuwe premie voldoet aan de eisen uit de Pensioenwet met betrekking tot kostendekkendheid. Bij de vaststelling van de premie is het huidige en toekomstige karakter van de pensioenregeling (uitkeringsovereenkomst) in ogenschouw genomen.
 - Zolang het eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) vindt geen toeslagverlening plaats (afgezien van eventuele toeslagverlening aan actieve deelnemers, gefinancierd uit de gevormde reserve toeslag werknemers). Na overschrijding van het MVEV vindt gedempte toeslagverlening plaats volgens een leidraad. De hersteltermijn mag hierdoor niet in gevaar komen.
 - Het bestuur heeft in 2009 na het inzenden van het plan naar DNB besloten het beleggingsbeleid aan te passen door het aandeel van de beleggingen in vastrentende waarden te verhogen ten koste van de beleggingen in aandelen. Daarnaast is een groter deel van het renterisico afgedekt.
 - Valt het herstel tegen en falen de sturingsmiddelen beleggingsbeleid en gedempte toeslagverlening dan zal het bestuur overgaan tot het korten (afstempelen) van pensioenen. Uitgangspunt hierbij is een evenredige korting van pensioenaanspraken en -rechten van alle (gewezen) deelnemers en/of andere aanspraakgerechtigden.
 - Bij voldoende herstel van de dekkingsgraad kan het bestuur overgaan tot geleidelijk herstel van niet toegekende toeslagen en/of gekorte pensioenaanspraken en -rechten.
- Voor een toelichting op de beleidsmaatregelen wordt verwezen naar de risicoparagraaf op bladzijde 27.

DNB heeft op 21 juli 2009 ingestemd met het herstelplan.

Ontwikkeling dekkingsgraad ten opzichte van het herstelplan

De ontwikkeling van de dekkingsgraad in het verslagjaar naar de bijdrage van de diverse elementen wordt in de volgende tabel weergegeven:

	Herstelplan 2013 %	Werkelijk 2013 %
Dekkingsgraad per 1 januari	107,6	101,2
Premieresultaat	-0,2	0,3
Uitkeringen	0,5	0,1
Beleggingsresultaat	2,1	4,1
Wijziging marktrente	0,1	2,3
Wijziging grondslagen	-	-
Overige	-0,2	1,3
Dekkingsgraad per 31 december	<u>109,9</u>	<u>109,3</u>

Op basis van het korte termijn herstelplan dient het fonds op 31 december 2013 minimaal een dekkingsgraad te hebben van 104,2%, waarmee het fonds uit het dekkingstekort komt. Na afloop van het verslagjaar heeft het bestuur geconstateerd dat de vereiste dekkingsgraad ultimo 2013 gehaald is. Uitgaande van verwachtingen en aannames op het gebied van de economische omstandigheden, beleggings- en toeslagenbeleid, verwacht het bestuur dat het fonds binnen de gestelde termijn van vijftien jaar het lange termijn herstelplan kan volgen en daarmee uit het reservetekort komt, dat wil zeggen een dekkingsgraad boven 113,3% bereikt.

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
7. Achtergestelde leningen		
Achtergestelde lening	<u>100,0</u>	<u>100,0</u>

8. Technische voorzieningen

	2013	2012
	<u> </u>	<u> </u>
Stand per 1 januari	4.359,8	4.173,8
- Pensioenopbouw	55,0	55,2
- Toeslagen	17,3	-
- Rentetoevoeging	14,9	63,0
- Pensioenuitkeringen en afkopen	-223,4	-228,3
- Uitvoeringskosten	-2,2	-2,9
- Saldo overdrachten van rechten	4,1	0,3
- Wijziging marktrente	-97,7	302,2
- Wijziging actuariële uitgangspunten	-	-7,4
- Overige wijzigingen	2,7	3,9
Stand per 31 december	<u>4.130,5</u>	<u>4.359,8</u>

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers als volgt samengesteld:

	31-12-2013		31-12-2012	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
Deelnemers	5.969	882,9	6.005	884,3
Gewezen deelnemers	13.277	640,3	14.279	786,4
Pensioengerechtigden	18.178	2.583,9	18.154	2.665,3
IBNR voorziening voor arbeidsongeschiktheid	-	7,0	-	5,0
Overige bestanddelen*	-	16,4	-	18,8
	<u>37.424</u>	<u>4.130,5</u>	<u>38.438</u>	<u>4.359,8</u>

*De overige bestanddelen bestaan onder andere uit een voorziening voor latent wezenpensioen, AOW Eigen Beheer en een voorziening voor premiebijdragen.

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

De technische voorzieningen hebben een langlopend karakter.

Toeslagverlening

Het toeslagbeleid kan als volgt worden verwoord:

De toeslagverlening van pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het fonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De toeslagverlening in een jaar is voorwaardelijk.

De toeslagverlening voor aanspraken van inactieve deelnemers en de ingegane pensioenen bedraagt maximaal de "CPI alle huishoudens, totaal" met een maximum van 4% met inachtneming van het bepaalde in het pensioenreglement.

De toeslagverlening voor actieve deelnemers is mede afhankelijk van de hoogte van de Reserve toeslag werknemers. De toeslagverlening voor actieve deelnemers bedraagt maximaal de algemene loonindex van AkzoNobel met inachtneming van het bepaalde in artikel 2.6 van het pensioenreglement.

Toeslagverlening actieven en inactieven in 2013

In 2013 is een toeslag aan de actieve deelnemers verleend ter grootte van 1,75% met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 2012 en van 0,50% per 1 januari 2013.

Er is geen recht op toekomstige toeslagverlening. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagen worden verleend. Het fonds reserveert geld voor toeslagverlening aan actieve deelnemers vanuit de werknemerspremies.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% toeslag is verleend. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten.

	2013	2012
9. Voorzieningen voor risico deelnemers		
Stand per 1 januari	85,7	65,4
Stortingen	15,1	12,5
Onttrekkingen	-2,5	-1,3
Waardemutaties	8,3	9,1
Stand per 31 december	<u>106,6</u>	<u>85,7</u>

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
10. Overige schulden en overlopende passiva		
Uitkeringen	1,3	0,9
Derivaten met negatieve waarde	99,0	103,7
Verplichtingen uit hoofde van herbelegd en cash collateral	265,3	189,5
Afdracht loonheffing en premies	5,1	4,8
Te betalen kosten	0,3	0,2
Achmea koopsom uitvoeringsorganisatie *	4,9	6,7
Schulden inzake verlegde BTW **	0,2	1,5
Overige schulden	3,6	5,4
	<u>379,7</u>	<u>312,7</u>

* Achmea heeft per 1 september 2006 een koopsom betaald aan APF voor de overname van de pensioenactiviteiten. Van deze koopsom valt elk jaar € 1,8 mln vrij. Deze vrijval is opgenomen in de uitvoeringskosten. In 2016 zal de laatste termijn vrijvallen.

** In verband met verlegde BTW betreffende ingekochte diensten van buitenlandse vermogensbeheerders is een schuld aan de fiscus opgenomen. In 2013 is de verschuldigde BTW over de periode 2010 tot en met Q3 2013 met de Belastingdienst afgerekend.

De schulden hebben overwegend een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming na afloop van de uitvoeringsovereenkomst en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2013	2012
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	101,2	98,5
Premieresultaat	0,3	0,2
Uitkeringen	0,1	-0,1
Toeslagen	-0,4	-
Wijziging marktrente	2,3	-6,7
Beleggingsresultaat	4,1	11,2
Wijziging grondslagen	-	0,2
Overig	1,7	-2,1
Dekkingsgraad per 31 december	<u>109,3</u>	<u>101,2</u>

	31-12-2013	31-12-2012
Het tekort op FTK grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	4.130,5	4.359,8
Buffers:		
S1 Renterisico	124,7	112,5
S2 Risico zakelijke waarden	451,6	472,2
S3 Valutarisico	64,2	73,3
S4 Grondstoffenrisico	70,0	73,7
S5 Kredietrisico	43,2	59,2
S6 Verzekeringstechnisch risico	113,9	121,6
Diversificatie effect	-320,2	-348,7
Vereist eigen vermogen (vereiste buffers)	<u>547,4</u>	<u>563,8</u>
Vereist vermogen (art. 132 Pensioenwet)	4.677,9	4.923,6
Aanwezig vermogen	<u>4.512,6</u>	<u>4.410,7</u>
Tekort/Tekort	<u>-165,3</u>	<u>-512,9</u>

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van risico's bepaalde derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers op de volgende wijze rekening gehouden:

Renterisico

Op basis van het strategisch beleid wordt 63% van het renterisico op basis van marktrente afgedekt.

Valutarisico

Het valutarisico van beleggingen in USD, GBP en JPY wordt volgens het strategische beleid volledig afgedekt. Hierbij wordt verondersteld dat 50% van de aandelen opkomende markten gerelateerd zijn aan de Amerikaanse Dollar. Deze categorie wordt om deze reden voor 50% afgedekt naar Euro's.

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe, waarbij voor actief beheer van de aandelenportefeuille, op basis van de volatiliteit van deze portefeuille een correctie wordt toegepast voor risico zakelijke waarden. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico

Dit risico wordt gevormd door prijsrisico, concentratierisico en valutarisico. De waardedaling van de beleggingen is het prijsrisico. Het fonds belegt in zakelijke waarden en vastrentende waarden. Bij belegging in zakelijke waarden is het de verwachting dat deze op termijn een hoger rendement genereren welke nodig is gezien de toeslagambitie van het fonds. De beheersing van de risico's van beleggingen in zakelijk waarden wordt bereikt door voldoende spreiding over beleggingscategorieën, regio's en sectoren. Het concentratierisico wordt beheerst door voldoende spreiding in de portefeuille aan te houden.

Het valutarisico van beleggingen in USD, GBP en JPY wordt volledig afgedekt door het afsluiten van valuta termijn contracten. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de uitvoerder in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat door een daling van de markttrente de waarde van de pensioenverplichtingen harder stijgt (verlies) dan de waarde van de vastrentende waarden portefeuille (winst). Het renterisico is expliciet geworden door de overgang van een vaste rekenrente naar een rekenrente op basis van de swapcurve in het kader van het Financieel Toetsingskader (FTK) van de DNB.

Rentegevoeligheid pensioenverplichtingen. Bij een parallelle verschuiving van de rentetermijnstructuur omhoog met 1%-punt, zijn de pensioenverplichtingen ultimo 2013 circa 12,9% lager terwijl bij een verschuiving van 1%-punt omlaag de pensioenverplichtingen circa 12,4% hoger zijn.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	31-12-2013		31-12-2012	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	2.441,6	5,7	2.502,6	5,9
Duration van de totale portefeuille (na derivaten)	4.505,1	8,6	4.469,3	8,1
Technische voorzieningen	4.130,5	12,7	4.359,8	13,0

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". De duration mismatch kan worden verkleind door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen, het binnen de portefeuille vervangen van kortlopende obligaties door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het pensioenfonds aan de tegenpartij betaalt. Met een swaption kan het pensioenfonds tijdelijk het risico van een verdere rentedaling afdekken. Hiervoor betaalt het fonds een premie. Bij het afsluiten van een swap of een swaption kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt, maar worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit-, tegenpartij- en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2013		31-12-2012	
		in %		in %
Resterende looptijd < 1 jaar	141,5	5,8	239,2	9,6
Resterende looptijd 1-5 jaar	968,3	39,7	874,3	34,9
Resterende looptijd > 5 jaar	1.331,8	54,5	1.389,1	55,5
	<u>2.441,6</u>	<u>100,0</u>	<u>2.502,6</u>	<u>100,0</u>

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop wordt het prijsrisico gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures. Tot april 2013 werd het neerwaarts risico op extreme koersdalingen van de aandelenposities gedeeltelijk door put-opties afgedekt. De optie die het fonds aanhield expireerde zonder waarde.

Valutarisico

Het totaalbedrag dat niet in euro's is belegd bedraagt ultimo 2013 circa 32,1% (2012: 30,4%) van de beleggingsportefeuille en is voor 77,3% (2012: 76,2%) afgedekt door de euro. De belangrijkste valuta daarin zijn USD en GBP. Het strategische beleid van het fonds is om USD, GBP en JPY op strategische gewichten af te dekken. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 8,0 mln.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2013	Nettopositie na afdekking 2012
US dollar *	752,0	-864,1	-112,1	-126,8
Britse pond	278,2	-250,8	27,4	-0,5
Japanse yen	24,7	-25,9	-1,2	-3,7
Zwitserse frank	74,9	-	74,9	77,8
Zweedse kroon	34,1	-	34,1	38,4
Deense kroon	15,8	-	15,8	18,6
Noorse kroon	10,4	-	10,4	35,6
Canadese dollar	30,1	-	30,1	25,5
Australische dollar	20,6	-	20,6	16,3
Hong Kong dollar	5,0	-	5,0	4,9
Overige valuta	230,2	-	230,2	242,7
	<u>1.476,0</u>	<u>-1.140,8</u>	<u>335,2</u>	<u>328,8</u>

* Verondersteld wordt dat 50% van de emerging markets aandelen gerelateerd zijn aan de Amerikaanse dollar en daarom wordt deze categorie voor 50% afgedekt naar euro.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2013		31-12-2012	
		In %		In %
AAA	748,8	30,7	939,2	37,5
AA	851,8	34,8	735,4	29,4
A	202,1	8,3	391,2	15,6
BBB	519,0	21,3	317,3	12,7
BB	33,9	1,4	33,4	1,3
B	41,8	1,7	47,1	1,9
CCC	17,1	0,7	17,1	0,7
CC en lager	0,6	-	-	-
Geen rating	26,5	1,1	21,9	0,9
	<u>2.441,6</u>	<u>100,0</u>	<u>2.502,6</u>	<u>100,0</u>

De ratings zijn gebaseerd op de SAC rating, de Syntrus Achmea Composite long term debt rating. Dit is een gemiddelde van de 3 ratings van Moody's, Standard & Poors en Fitch.

Er is blootstelling naar debiteuren vanaf CCC en lager via de beleggingsinstellingen Emerging Market Debt Fund en de Global High Yield Pool.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van herbelegd collateral (Cash USD pool) vanuit securities lending kan het volgende overzicht worden gegeven:

Rating

AAA	77,4	29,2	145,5	76,8
AA	13,7	5,1	16,6	8,8
A	174,2	65,7	27,2	14,4
	<u>265,3</u>	<u>100,0</u>	<u>189,3</u>	<u>100,0</u>

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico kan het volgende worden gemeld:

- Als gevolg van de samenstelling van het verzekerd bestand zijn de uitkeringen structureel hoger dan de premies.
- Ultimo 2013 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Actuariële risico's

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van de meest recente overlevingstafels met adequate correcties voor ervaringssterfte en een opslag voor sterftetrend-ontwikkeling is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor nog niet volledig is voorzien.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft de volgende posten (in %):

	31-12-2013	31-12-2012
Staatsobligaties Duitsland	12,3	11,0
Staatsobligaties Frankrijk	10,1	8,8
Staatsobligaties Italië	4,0	3,8
Staatsobligaties Nederland	2,9	3,2
Staatsobligaties Spanje	2,2	-
Rabobank	4,2	4,4

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bestuurders ontvangen een vaste vergoeding. Er zijn geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant: de werkgever levert de basisgegevens aan. Met de werkgever heeft het fonds de afspraak dat voor een periode van vijf jaren een vaste premie wordt berekend. Er worden geen kosten doorbelast aan de werkgever.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Het pensioenfonds leent sinds jaren effecten uit (securities lending), waarbij als zekerheid cash (liquiditeiten) of non-cash (effecten) wordt ontvangen van de lenende partij. De verhouding tussen uitgeleende effecten en de ontvangen zekerheden blijken uit onderstaande tabel:

	<u>31-12-2013</u>	<u>31-12-2012</u>
Uitgeleende effecten		
Aandelen	140,5	144,3
Vastrentende waarden	486,1	447,5
	<u>626,6</u>	<u>591,8</u>
Actuele waarde ontvangen zekerheden		
Cash (herbelegd)	265,3	189,3
Non cash	380,2	434,9
	<u>645,5</u>	<u>624,2</u>

De ontvangen cash wordt door de custodian Northern Trust (NT) hoofdzakelijk belegd in kortlopende instrumenten. Het herbelegd cash is in de balans verantwoord onder de overige beleggingen.

Tot 18 september 2008 (deconfiture Lehman Brothers) werd het herbelegde cash gewaardeerd op 100%. Door de deconfiture van Lehman en de opgelopen credit spreads, ook voor relatief kortlopend papier, kon NT de Net Asset Value van de pool niet meer op 100% handhaven. Dit leidde tot een niet gerealiseerde herwaardering in 2008 van € 17,3 mln. Per 31 december 2013 bedraagt de ongerealiseerde herwaardering nog ongeveer € -0,1 mln. Deze waardestijging is verwerkt als indirecte beleggingsopbrengst. De waarde van de cash pool wijzigt dagelijks en is inherent aan beleggen in leningen. De uiteindelijke waardedaling kan theoretisch vrijwel geheel ongedaan worden gemaakt door toekomstige opwaarderingen van de beleggingen in de pool. Naast zekerheden in cash is voor een bedrag van € 380,2 mln aan zekerheden ontvangen in de vorm van non-cash.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft medio 2007 een uitbestedingovereenkomst afgesloten met Syntrus Achmea voor een periode van 10 jaar. De vergoeding in 2013 bedroeg voor vermogensbeheer € 6,2 mln (2012: € 7,1 mln) en voor pensioenbeheer € 1,1 mln (2012: € 1,1 mln). De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 18,4 mln.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2013

(euro x mln)

	2013	2012
11. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Periodieke premiebijdragen werkgevers	59,7	58,6
Periodieke premiebijdragen werknemers	10,3	9,9
Periodieke premiebijdragen werknemers TNP	0,8	0,8
Verrekening extra premie prepensioen *	-0,3	-
FVP-koopsommen	0,3	1,1
	70,8	70,4

* Deze verrekening heeft betrekking op een terugstorting van premie vanwege het doorwerken na 62-jarige leeftijd, door deelnemers die in aanmerking komen voor een overgangsregeling.

De werkgeverspremie bedraagt eind 2013 29,1% (eind 2012: 29,1%) van de totale middelloon pensioengrondslag. De werknemerspremie ultimo 2013 bedraagt 5% (eind 2012: 5%) over de middelloongrondslag.

De FVP-koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

Kostendekkende premie	63,5	62,6
Gedempte kostendekkende premie	48,8	48,9
Feitelijke premie	60,5	60,5

De kostendekkende en gedempte kostendekkende premie worden vastgesteld exclusief de inkoop vanuit de BP saldi. De verschillen tussen de kostendekkende premie en de feitelijke premie zijn mede het gevolg van de afspraak met de werkgever om het premiepercentage gedurende een periode van vijf jaar niet te wijzigen.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Jaarlijkse inkoop	56,2	54,9
Solvabiliteitsopslag	7,3	7,7
	63,5	62,6

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2013	2012
Jaarlijkse inkoop	43,2	42,9
Solvabiliteitsopslag	5,6	6,0
	<u>48,8</u>	<u>48,9</u>

12. Premiebijdragen voor risico deelnemers

Periodieke premies	14,0	12,8
Waardeoverdrachten	1,6	0,1
	<u>15,6</u>	<u>12,9</u>

13. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten 2013	Indirecte beleggings- opbrengsten 2013	Kosten van vermogens- beheer 2013	Totaal 2013
Vastgoed beleggingen	18,5	-1,0	-0,2	17,3
Aandelen	34,6	186,2	-5,0	215,8
Vastrentende waarden	78,7	-57,4	-3,6	17,7
Derivaten	26,0	-86,3	-	-60,3
Overige beleggingen	-	6,6	-3,5	3,1
Securities lending	1,4	-	-	1,4
	<u>159,2</u>	<u>48,1</u>	<u>-12,3</u>	<u>195,0</u>

	Directe beleggings- opbrengsten 2012	Indirecte beleggings- opbrengsten 2012	Kosten van vermogens- beheer 2012	Totaal 2012
Vastgoed beleggingen	15,3	14,3	-0,6	29,0
Aandelen	36,0	149,0	-4,1	180,9
Vastrentende waarden	80,7	141,4	-4,4	217,7
Derivaten	91,0	-5,5	-	85,5
Overige beleggingen	0,4	4,4	-3,4	1,4
Securities lending	2,2	0,2	-	2,4
	<u>225,6</u>	<u>303,8</u>	<u>-12,5</u>	<u>516,9</u>

14. Beleggingsresultaten risico deelnemers

	2013	2012
Aandelen	7,7	5,0
Vastrentende waarden	0,6	4,0
Robeco beleggingsfondsen	-	0,1
	<u>8,3</u>	<u>9,1</u>

15. Saldo waardeoverdrachten risico pensioenfonds

Overgenomen pensioenverplichtingen	7,5	0,1
Overgedragen pensioenverplichtingen	-4,3	-0,2
	<u>3,2</u>	<u>-0,1</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

De toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van de overgenomen pensioenverplichtingen bedraagt € 9,9 mln (2012: € 0,7 mln). Het resultaat op de overgenomen pensioenverplichtingen bedraagt in 2013 € -2,4 mln (2012: € -0,6 mln).

De afname van de technische voorziening uit hoofde van de overgedragen pensioenverplichtingen bedraagt € 5,8 mln (2012: € 0,4 mln). Het resultaat op de overgedragen pensioenverplichtingen bedraagt in 2013 € 1,5 mln (2012: € 0,2 mln).

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt voornamelijk bepaald door de verschillen tussen het standaard tarief voor waardeoverdracht en het APF-tarief dat gebaseerd is op de fondsgrondslagen.

16. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	165,0	170,5
Partnerpensioen	54,1	53,7
Wezenpensioen	0,5	0,5
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1,4	1,6
Afkopen	1,8	1,9
	<u>222,8</u>	<u>228,2</u>

De toeslagverlening van de uitkeringen per 1 januari 2014, zoals vastgesteld door het bestuur bedraagt 1,13% (2013: 0%).

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 451,22 (2012: € 438,44) per jaar overeenkomstig artikel 66 van de Pensioenwet.

17. Mutatie technische voorzieningen

Voor de mutatie van de technische voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op de technische voorzieningen in de balans (punt 8).

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. De toeslag heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslag bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het pensioenfonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen zijn opgerent met 0,351% (2012: 1,544%), zijnde de eenjaarsrente per 1 januari 2013.

Pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de door DNB gepubliceerde actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de voorziening pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
18. Mutatie voorzieningen risico deelnemers		
Stortingen	15,6	12,9
Onttrekking voor kosten	-0,5	-0,4
Beleggingsresultaat	8,3	9,1
Onttrekkingen	-2,5	-1,3
	<u>20,9</u>	<u>20,3</u>
19. Herverzekeringen		
Uitkeringen	<u>0,3</u>	<u>0,3</u>
20. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	<u>0,2</u>	<u>-0,4</u>

Voor een toelichting op de mutatie wordt verwezen naar de toelichting op de het herverzekeringsdeel van de technische voorziening (punt 3).

	2013	2012
21. Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratiekosten	3,0	3,0
Vrijval koopsom Achmea	-1,8	-1,8
Administratiekosten (bestuursbureau)	0,4	0,4
Controle- en advieskosten	0,5	0,5
Bestuurskosten	0,2	0,2
Overige kosten	0,4	0,3
	<u>2,7</u>	<u>2,6</u>

Specificatie van de accountantskosten begrepen in de controle- en advieskosten

Controle van de jaarrekening	<u>0,1</u>	<u>0,1</u>
------------------------------	------------	------------

Deze werkzaamheden zijn zowel in 2013 als in 2012 uitgevoerd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. heeft zowel in 2013 als in 2012 advieswerkzaamheden uitgevoerd ten aanzien van de btw-positie van het pensioenfonds.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

22. Diverse baten en lasten

Vrijval reservering BTW	-	3,0
Rentelasten achtergestelde lening	-3,5	-3,5
Aandeel SPPF in Koopsom Achmea	-0,2	-0,2
	<u>-3,7</u>	<u>-0,7</u>

Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden zijn uitbesteed aan Syntrus Achmea. Met de medewerkers van het bestuursbureau zijn individuele dienstverleningsovereenkomsten gesloten. De bestuurders ontvangen een vergoeding. Voor bestuursleden die in dienst zijn van de werkgever wordt deze vergoeding aan de werkgever betaald. In 2013 bedroeg deze vergoeding € 0,15 mln (2012: € 0,15 mln). Gepensioneerde leden van de deelnemersraad ontvangen een kostenvergoeding.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

ACTUARIËLE ANALYSE

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2013 en 2012 blijken uit het volgende overzicht

	2013	2012
Resultaat op beleggingen	277,7	150,8
Resultaat op premies	16,8	15,2
Resultaat op waardeoverdrachten	-0,9	-0,4
Resultaat op kosten	0,5	0,7
Resultaat op uitkeringen	-	1,3
Resultaat op kansen	-0,9	-1,0
Resultaat wijziging actuariële grondslagen	-	7,5
Resultaat op toeslagverlening	-17,3	-
Resultaat op overige oorzaken	-3,7	-2,0
Resultaat	272,2	172,1

Bespreking Resultaat

Resultaat op beleggingen

Het resultaat op beleggingen bestaat uit de directe en indirecte beleggingsopbrengsten, onder aftrek van de technisch benodigde intrest (0,351% rekenrente) voor de opbouw van de voorziening pensioenverplichtingen en de (eventuele) kosten voor het waardevast houden van de pensioenen voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Verder is ook het resultaat "wijziging rentetermijnstructuur" onderdeel van het resultaat op beleggingen. Dit betreft de mutatie van de technische voorzieningen die volgt uit de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar.

In 2013 bedroegen de totale beleggingsopbrengsten € 203,3 mln terwijl € 15,0 mln benodigd was voor de opbouw van de voorziening pensioenverplichtingen. De kosten voor het waardevast houden van pensioenen waren in 2013 € 17,3 mln.

De rentetermijnstructuur kan, op basis van de voorziening, worden herleid naar één vast rentepercentage. Per 31 december 2013 was de gemiddelde interne rekenrente 2,6%. Per 31 december 2012 was de gemiddelde interne rekenrente 2,3% bij de op dat moment geldende RTS. Door de 0,3% hogere rekenrente is de voorziening pensioenverplichtingen in 2013 gedaald met € 97,7 mln. (In 2012 is de voorziening gestegen met € 303,0 mln. bij een 0,4% lagere rekenrente).

Resultaat op premie

Het resultaat op bijdragen is het verschil tussen enerzijds de in het boekjaar van de werkgever en werknemers ontvangen bijdragen en anderzijds het benodigde bedrag voor de reglementaire pensioenopbouw en de door het pensioenfonds van de werkgever overgenomen uitkeringsverplichtingen in verband met CAO afspraken.

In 2013 bedroeg de werkgeversbijdrage 29,1% van de grondslagsom waarover (middelloon) pensioen wordt opgebouwd. De werknemerspremie bedroeg 2% van de grondslagsom waarover (middelloon) pensioen wordt opgebouwd en 3% van de totale pensioengrondslagsom.

In 2013 werd € 70,8 mln aan werkgevers en werknemersbijdragen ontvangen. De werknemersbijdragen (€ 10,3 mln) zijn niet meegenomen bij het resultaat op premies. Resteert € 60,5 mln voor reglementaire pensioeninkoop in de middelloonregeling.

Resultaat op kansen

Het resultaat op kansen wordt gevormd door het positieve resultaat op sterfte (€ 1,3 mln), het negatieve resultaat op arbeidsongeschiktheid (€ 0,9 mln) en het negatieve resultaat op overige technische grondslagen (€ 1,3 mln).

Resultaat wijziging actuariële grondslagen

Ultimo 2012 is overgegaan op de nieuwe AG Prognosetafel 2012-2062 en een voor Stichting Pensioenfonds APF fondsspecifieke ervaringssterfte. In 2013 zijn de gebruikte grondslagen niet gewijzigd, behoudens het toegepaste startjaar.

Arnhem, 28 mei 2014
Stichting Pensioenfonds APF

Het bestuur

drs. C.D. Kuijken (voorzitter)
mr. G.J. Niezen (vice voorzitter / secretaris)
drs. H.C.B. van der Zee RA (penningmeester)

drs. H. Brouwer
mw. ir. S.M.L. de Vries AAG
drs. C.W. van Zuijlen

drs. C.D. Kuijken

mr. G.J. Niezen

OVERIGE GEGEVENS

OVERIGE GEGEVENS

1 Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Toeslagverlening

Begin 2014 is besloten tot het verlenen van een toeslag per 1 januari 2014 aan de actieve deelnemers ter grootte van 1,00% en aan de ingegane en gewezen deelnemers ter grootte van 1,13%. De toeslag aan de actieve deelnemers is deels gefinancierd uit de per einde 2013 aanwezige reserve toeslag werknemers en deels uit het aanwezige eigen vermogen per einde 2013. De toeslag aan de ingegane en gewezen deelnemers is volledig gefinancierd uit het eigen vermogen per einde 2013. De dekkingsgraad per 1 januari 2014, na verwerking van de verleende toeslagen, bedraagt 108,2%.

2 Resultaatverdeling

Volgens artikel D3.a van de algemene bedrijfstechnische nota wordt door het fonds een algemene reserve aangehouden. Deze is bedoeld voor het opvangen van niet gekwantificeerde risico's, zoals algemene bedrijfsrisico's en kostenrisico's, als buffer voor beleggingsrisico's en als bron voor mogelijke toekomstige indexaties. Het saldo van baten en lasten wordt via de resultaatbestemming en na aftrek van het saldo van de mutaties in de bestemde reserves en mutatie in de reserve toeslag werknemers, toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserves, al naar gelang de uitkomst.

Het resultaat over het verslagjaar is, na aftrek van de bijdrage aan de reserve toeslag werknemers, toegevoegd aan de algemene reserve.

ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds APF te Arnhem is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 132.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds APF is naar mijn mening niet voldoende, vanwege een reservetekort.

Amstelveen, 28 mei 2014

P.L.J. Janssen AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds APF

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting Pensioenfonds APF te Arnhem gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds APF per 31 december 2013 en van het saldo van baten en lasten over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 28 mei 2014

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. H.C. van der Rijst RA

Senior director

BIJLAGEN

VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2013		2012	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		6.005		5.910
Nieuwe toetredingen	350		423	
Ontslag met premievrije aanspraak	-253		-238	
Ingang pensioen	-50		-65	
Overlijden	-16		-11	
Andere oorzaken	-67		-14	
		-36		95
Stand einde boekjaar		5.969		6.005
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		14.279		15.245
Ontslag met premievrije aanspraak	253		238	
Waardeoverdrachten	-89		-1	
Ingang pensioen	-1.030		-1.072	
Overlijden	-52		-65	
Afkopen	-110		-91	
Andere oorzaken	26		25	
		-1.002		-966
Stand einde boekjaar		13.277		14.279

Pensioengerechtigden	2013		2012	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Stand vorig boekjaar		18.154		18.101
- Ouderdompensioen	1.080		1.137	
- Partnerpensioen	406		377	
- Wezenpensioen	34		32	
Overlijden	-978		-968	
Afkoop	-478		-505	
Afloop wezenpensioen	-40		-20	
		24		53
Stand einde boekjaar		18.178		18.154
		37.424		38.438

De aantallen onder “Andere oorzaken” in het verloop zijn mutaties die niet onder de andere (eenduidige) mutatiesoorten kunnen worden verval. Het betreft o.a. de mutaties ontslag zonder premievrije aanspraak, verval rechten (met terugwerkende kracht), opvoer deelnemers en verschuivingen en / of correcties in de groepen “deelnemers” en “gewezen deelnemers”.

BEGRIPPENLIJST

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)	Een 'bedrijfsplan' waarin integraal inzicht wordt gegeven in het functioneren van het fonds. Naast gegevens over de bedrijfsvoering bevat deze nota informatie over het door het fonds gevoerde premie- en beleggingsbeleid.
Asset backed security	Een financieel instrument dat wordt gefinancierd met de kasstroom gegenereerd uit een portefeuille van activa. Deze activa zijn verstrekt als zakelijk onderpand.
Asset Liability Management (ALM)	Het integrale beheer van beleggingen en verplichtingen met als doel de beleggingen optimaal op de verplichtingen af te stemmen.
Asset mix	De opdeling van een beleggingsportefeuille in verschillende beleggingscategorieën, zoals vastrentende waarden, aandelen, onroerend goed, commodities en liquiditeiten.
Benchmark	Een ijkpunt waartegen ontwikkelingen in/van een beleggingsportefeuille worden afgezet. Hiervoor wordt een maatgevende index gekozen.
Collateral	In onderpand gegeven zekerheden ter dekking van aangegane margin-verplichtingen.
Commodities	Grondstoffen (bijvoorbeeld olie, metalen etc.).
Covered bond	Een covered bond is een obligatie met een vorm van zekerheid, bijvoorbeeld een portefeuille van hypotheek.
Custodian	Een bank die verantwoordelijk is voor het bewaren en administreren van effecten zoals aandelen en obligaties.
Directe beleggingsopbrengsten	Netto exploitatieopbrengsten uit onroerende zaken, rente, dividend en soortgelijke opbrengsten.
Dekkingsgraad	De waarde van de bezittingen van een pensioenfonds als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen.
Duration	Een maatstaf voor rentegevoeligheid en/of een gewogen gemiddelde looptijd van de contante waarde van verschillende kastromen.
Duration gap	Het verschil tussen de duration van bezittingen (assets) en de duration van verplichtingen (liabilities).
Fed	Federal Reserve Board. De Amerikaanse centrale bank.
Feitelijke premie	In het financieel toetsingskader gehanteerde term. Afhankelijk van de bestemming betreft dit de ontvangen werkgevers- en/of werknemersbijdragen.
FTK	Benaming van het nieuwe toezichtregime "Financieel toetsingskader" dat per 1 januari 2007 van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen. De nieuwe voorschriften zullen de huidige Actuariële principes pensioenfondsen vervangen. Het nieuwe toezichtsregime is verankerd in de Pensioenwet.
Futures	Een future (of termijncontract) is een financieel contract tussen twee partijen die zich verbinden om op een bepaald tijdstip een bepaalde hoeveelheid van een product of financieel instrument te verhandelen tegen een vooraf bepaalde prijs. Men komt dus een transactie in de toekomst overeen. Bij het fonds worden futures gebruikt om werkelijke asset mix in lijn te brengen met de strategische asset mix.
FVP premie	Bijdrage vanuit de Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering om te voorzien in de mogelijkheid van pensioenopbouw tijdens de werkloosheid van deelnemers van veertig jaar of ouder en hun nabestaanden. Voorts kunnen bijdragen worden verstrekt gedurende een reïntegratieperiode.

IBNR	Incurred But Not Reported. Deze term wordt in de assurantiewereld gebruikt voor schades die wel zijn opgetreden voor balansdatum, maar nog niet zijn gemeld aan de verzekeraar.
Indirecte beleggings-opbrengsten	Gerealiseerde en ongerealiseerde waardemutaties van beleggingen en valutaresultaten.
Intrest Rate Swaps (IRS)	Een financiële constructie waarbij intrest betalingen worden uitgewisseld met een tegenpartij. Dit wordt toegepast om het renterisico van het fonds te verminderen.
Kostendekkende premie	In het financieel toetsingskader gehanteerde term. De kostendekkende premie is de premie die volgens FTK voorschriften zou moeten worden ontvangen en bestaat onder andere uit: de premie voor de jaarlijkse inkoop van ouderdomspensioen, de risicopremies voor nabestaandenpensioen, een opslag voor excassokosten, solvabiliteitsopslag en uitvoeringskosten.
Marginverplichting	De margin betreft zowel het bedrag dat bij het ongedekt schrijven van opties bij bank of broker aan dient te worden gehouden als de waarborgsom die dient als zekerheid voor het nakomen van de verplichtingen die voortvloeien uit een futures contract.
Mortgage backed security	Een asset backed security die een claim representeert op cashflows uit hypothecaire leningen, gedekt door vastgoed (meestal woningen).
Performance	De beleggingsresultaten op basis van total returns die een vermogensbeheerder heeft behaald over een door hem gedurende een bepaalde tijd beheerde portefeuille. Deze prestatie wordt veelal vergeleken met die van de benchmark.
Rating	Een beoordeling van de kredietwaardigheid, afgegeven door gespecialiseerde organisaties, zoals Standard & Poor's, Fitch en Moody's. Een 'rating' wordt pas verkregen na een grondig onderzoek aan de hand van een 'rating'-profiel van de te onderzoeken organisatie. Een belangrijk onderscheid bestaat tussen "Investment Grade", dat wil zeggen kredietwaardig, en "non-Investment Grade", dat wil zeggen minder kredietwaardig. De meeste pensioenfondsen en verzekeraars mogen alleen beleggen in Investment Grade obligaties of leningen.
Reële waarde	De pensioenwet schrijft waardering van beleggingen tegen marktwaarde voor. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als een synoniem van reële waarde. Om aan te sluiten op het toenemende gebruik (ook internationaal) van het begrip reële waarde (fair value) wordt dit begrip in dit rapport gehanteerd.
Rente Termijn Structuur (RTS)	Een overzicht van rentepercentages behorende bij verschillende looptijden, zoals maandelijks gepubliceerd door DNB.
Security lending	Security lending is het uitlenen van aandelen en obligaties voor een vastgestelde periode aan derden in ruil voor een geldelijke vergoeding. Doordat het economische eigendom bij de uitlener blijft, wordt er geen koersrisico gelopen.
Service Level Agreement (SLA)	Beschrijving van overeengekomen dienstverlening tussen partijen bij uitbesteding van bedrijfsprocessen.
Solvabiliteit	Een maatstaf die een indicatie geeft van de financiële positie van een organisatie.
Swap	Een overeenkomst tussen twee partijen waarbij wordt afgesproken om gedurende een bepaalde periode bepaalde betalingen met elkaar uit te wisselen, bijvoorbeeld het ruilen van vaste rentebetalingen en variabele rentebetalingen.

Swaption	Een optie op een swap waarbij de eigenaar van de swaption het recht heeft, maar niet de verplichting, om een swap tegen vooraf bepaalde voorwaarden af te sluiten op of voor de expiratedatum van de swaption.
TAA/rebalancing beleid	Het TAA beleid staat voor tactische asset allocatie beleid. Hiermee wordt bedoeld het door het afwijken van de normgewichten van bijvoorbeeld aandelen en obligaties waarde toe te voegen aan de beleggingsportfeuille. Rebalancing is het terugbrengen van de portefeuillegewichten richting de strategische normgewichten.
Total returns	De som van directe en indirecte beleggingsopbrengsten, waarbij stortingen en onttrekkingen tijdsgewogen worden meegenomen, uitgedrukt in een percentage van het belegd vermogen.
Volatiliteit	Maatstaf voor de beweeglijkheid van de financiële markten. De aandelenbeurzen kunnen bijvoorbeeld een hoge of een lage volatiliteit tonen.
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen.